

## **Centralupphandling av ramavtal**

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Centralupphandling blir normalförfarande för de avtalsområden som föreslås i föreliggande ärende.
2. Beslutet gäller med successiv start i samband med förnyade upphandlingar inom föreslagna avtalsområden.
3. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att teckna avtal med servicenämnden gällande upphandling och avtalsförvaltning inom föreslagna avtalsområden.
4. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att besluta om förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal gällande föreslagna avtalsområden.
5. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtal med vald leverantör, som utifrån avtalade åtaganden och affärsmässiga grunder är påkallade.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar enligt ovan, följande

1. Stadsdirektören ges i uppdrag att teckna avtal med serviceförvaltningen gällande upphandling och avtalsförvaltning inom föreslagna avtalsområden.
2. Stadsdirektören ges i uppdrag att anvisa hur beslut om eventuella förändringar rörande aktuella avtalsområden ska beredas.
3. Kommunstyrelsen delegerar till stadsdirektören, med möjlighet till vidaredelegation, att besluta om förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut, teckna avtal gällande föreslagna avtalsområden samt att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till

|                                                                                                   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|
| avtal med vald leverantör, som utifrån avtalade åtaganden och affärsmässiga grunder är påkallade. |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|

**Föredragande borgarrådet Kristina Axén Olin** anför följande.

#### *Ärendet*

I samband med att kommunfullmäktige den 26 mars 2007 fattade beslut om policy för upphandling och konkurrensutsättning (utl. 2007:32), gavs kommunstyrelsen i uppdrag att återkomma i särskilt ärende med förslag till områden för centralupphandling. Stadsledningskontoret ger i föreliggande ärende förslag på avtalsområden där centralupphandling bör vara normalförfarande.

#### *Beredning*

Ärendet har remitterats till exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, socialtjänstnämnden, stadsbyggnadsnämnden, brand- och räddningsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och vårdnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd samt kommunstyrelsens handikappråd.

*Exploateringsnämnden* ansluter sig till stadsledningskontorets slutsatser och delar stadsledningskontorets analys och uppfattning om lämpliga ämnesområden och affärsmässigheten i centralupphandling av dessa.

*Fastighetsnämnden* finner förslagen ge smidiga lösningar på de nuvarande mycket tunga och svåröverskådliga samordnade upphandlingarna. Kontoret delar uppfattningen att beställande nämnder måste delta i referensgrupper inför de centrala upphandlingarna så att stadens samlade kunskap kan utnyttjas.

*Idrottsnämnden* ser positivt på en central upphandling av ramavtal inom nämnda områden. Genom en samordnad upphandling finns möjlighet till lägre kostnader för staden och en tydlighet i vilka företag som är upphandlade och skall avropas. Det kan även på sikt innebära att avtalen kan anpassas efter Stockholms stads behov och därmed bidra till ökad avtalstrohet.

*Kulturnämnden* har inga invändningar mot stadsledningskontorets förslag om ökat gemensamt ansvar för upphandlingar inom stadens större avtalsområden.

*Kyrkogårdsnämnden* avstår från att svara på remissen.

*Miljö- och hälsoskyddsnämnden* svarar genom ett kontorsyttrande. Förvaltningen tillstyrker förslagen om centrala upphandlingar av ramavtal under förutsättning att effektivitets- och ekonomiska vinster föreligger.

*Servicenämnden* ställer sig i allt väsentligt bakom stadsledningskontorets förslag avseende centrala upphandlingar av ramavtal. Nämnden instämmer särskilt i bedömningen att påtagliga administrativa och affärsmässiga vinster kan erhållas genom att utöka antalet avtalsområden för central upphandling. Därmed är det också viktigt att påpeka vikten av att förslaget som presenteras inte bör ses som statiskt, utan som en start för en kontinuerlig översyn och analys av stadens gemensamma behov och strategi inom avtals- och upphandlingsfrågor. I ärendet föreslås kommunstyrelsen för egen del besluta att delegera till stadsdirektören, med möjlighet till vidaredelegation, att besluta om förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal gällande föreslagna avtalsområden. Servicenämnden framhåller att det även under gällande avtalsperiod kan finnas behov av att fatta beslut eller vidta åtgärder som kommer av de åtaganden staden har avtalat om.

*Socialtjänstnämnden* bedömer att genom att utöka antalet avtalsområden för centralupphandling, kan betydande affärsmässiga och administrativa vinster göras inom staden. Tillvägagångssättet idag med en omfattande fullmaktskorrespondens är resurskrävande och omständlig.

*Stadsbyggnadsnämnden* anser att det är en bra lösning som underlättar nämndens arbete. Vidare föreslår stadsbyggnadsnämnden att ett antal avtalsområden läggs till.

*Brand- och räddningsnämnden* instämmer i värdet av att för vissa avtalsområden genomföra centrala upphandlingar för ramavtal. Föreslagna avtalsområden är, som en start på fler centralt upphandlade avtalsområden än för närvarande, väl avvägda ur aspekten att varorna/tjänsterna inte bedöms som specifika för en viss verksamhet.

*Trafik- och renhållningsnämnden* deltar i centralupphandlingarna sedan tidigare och har i huvudsak positiva erfarenheter av detta, efter att det ger såväl tidsmässiga som ekonomiska fördelar.

*Utbildningsnämnden* instämmer i förslaget till centrala upphandlingar av ramavtal men föreslår en utvidgning av föreslagna avtalsområden till att även omfatta bl.a. bevaknings- och besiktningstjänster, tekniska larminstallationer, brandskyddsutrustning, personlig skyddsutrustning, bemanningstjänster, terminalglasögon, storköksutrustning inkl. vitvaror och upphandlingskonsulter.

*Äldrenämnden* ställer sig positiv till att utvidga antalet centralupphandlingar av ramavtal. För avtalsområden som berör flertalet eller samtliga nämnder anser nämnden att staden kan uppnå affärsmässiga vinster med ett centralt upphandlingsförfarande.

*Bromma stadsdelsnämnd* anser att de avtalsområden som föreslås centralupphandlas är av sådan karaktär att de väl lämpar sig för centralupphandling.

*Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd* har inget att invända mot förslaget med centralupphandling och att ansvaret för de föreslagna avtalsområdena flyttas från nämnderna till kommunfullmäktige.

*Farsta stadsdelsnämnd* anser att det är bra att staden tydligare samordnar den aktuella typen av upphandlingar.

*Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd* ställer sig positiv till att service-nämnden ges ansvaret för att upphandla ramavtal för de avtalsområden som inte bedöms som specifika för en verksamhet inom en särskild nämnd, utan utgör ett stöd till respektive kärnverksamhet inom många eller samtliga nämnder. Ett avtalsområde som inte nämns är bemanningstjänster. Nämnden anser att det till fullo uppfyller kravet på att inte vara specifikt för en verksamhet inom en särskild nämnd, utan utgör ett *stöd* till respektive kärnverksamhet.

*Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd* ställer sig positiv till förslaget att centralisera upphandling av ej verksamhetsspecifika avtalsområden. Det system som råder i dag, med samordnade upphandlingar som är frivilliga och med otydliga ansvarsområden, är ineffektivt och skapar osäkerheter för både nämnder och leverantörer.

*Kungsholmens stadsdelsnämnd* stöder i allt väsentligt förslaget till områden för centralupphandling. Nämnden instämmer även i bedömningen att staden kan få administrativa vinster av att genomföra centrala upphandlingar i stället för förfarandet med gemensamma upphandlingar. Det vore därför en fördel om fler områden kunde innefattas i framtiden. Ett exempel är varor och tjänster som är tekniskt komplicerade, för vilka upphandlingarna ofta kräver specialkompetens. Ett exempel är trygghetslarm för äldre och funktionsnedsatta.

*Norrmalms stadsdelsnämnd* ställer sig bakom förslaget till centralupphandling inom de angivna avtalsområdena.

*Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd* ställer sig i allt väsentligt positiv till stadsledningskontorets förslag. Nämnden ser fram emot att stadsledningskontoret löpande utvecklar de elektroniska möjligheterna i upphandlings- och inköpssystemen som kan ge ytterligare effektiviseringar.

*Skarpnäcks stadsdelsnämnd* är positiv till förslaget med centralupphandling.

*Skärholmens stadsdelsnämnd* ser positivt på stadsledningskontorets förslag på centrala upphandlingar av ramavtal.

*Spånga-Tensta stadsdelsnämnd* anser att förslaget om centrala upphandlingar av ramavtal inom de föreslagna områdena är bra. Att göra lokala upphandlingar inom alla de verksamhetsområden som nämnden har behov eller ansvar för är både tid- och resurskrävande.

*Södermalms stadsdelsnämnd* anser att småföretagens möjligheter att konkurrera måste beaktas vid upprättandet av förfrågningsunderlag vid centrala upphandlingar. Därutöver anför nämnden att ett avtalsområde som inte nämns är bemanningstjänster. Nämnden anser att det till fullo uppfyller kravet på att inte vara specifikt för en verksamhet inom en särskild nämnd, utan utgör ett stöd till respektive kärnverksamhet.

*Älvsjö stadsdelsnämnd* ställde sig redan i sitt remissvar på stadens förslag till ny policy för upphandling och konkurrensutsättning positiv till centrala upphandlingar av ramavtal. Centrala upphandlingar av ramavtal avseende s.k försörjningsvaror-/tjänster ger både skalfördelar och minskar nuvarande administration av gemensamma upphandlingar, där varje upphandlande enhet/nämnd ska besluta om deltagande, lämna fullmakter etc.

*Östermalms stadsdelsnämnd* avstår från att svara på remissen.

*Kommunstyrelsens handikappråd* vill att *Design-för-alla-perspektivet* ska prägla allt arbete med upphandlingar som staden står bakom. Konkret kommer det att innebära att avtalen måste innehålla handikappaspekter som kommer att se olika ut beroende på vilken produkt eller tjänst det handlar om. Därutöver anser rådet att handikapprådets kunskaper och erfarenheter tills vidare måste tas till vara i varje upphandling.

### *Mina synpunkter*

Enligt gällande policy för upphandling och konkurrensutsättning, framhålls att när det finns starka affärsmässiga skäl för centralupphandling, ska det vara normalförfarande för sådana avtalsområden.

Det är inte ekonomiskt fördelaktigt för staden om flera olika nämnder genomför upphandlingar inom samma områden när behoven är likartade. I dagsläget har nämnderna ofta deltagit i samordnade upphandlingar när det gäller ramavtal inom de områden som föreslås centralupphandlas i detta ärende. Dessa upphandlingar har varit krångliga och det finns stora administrativa vinster med ett centralt upphandlingsförfarande.

Därutöver finns avtalsområden som ur ett strategiskt perspektiv, förutom de affärsmässiga vinsterna, bör ges enhetlighet och kontroll via centralupphandling, exempelvis upphandling av el.

Förfarandet med centralupphandling, det vill säga upphandlade avtal genom beslut av kommunfullmäktige, innebär att de blir tvingande för stadens nämnder, varför en noggrann analys måste föregå beslut om centralupphandling.

Rörande de tillägg till avtalsområden som föreslås av bland annat stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd förs diskussioner och pågår redan ett analysarbete, framförallt avseende IT. Om utredning och noggrann analys leder fram till att ytterligare områden anses vara områden lämpliga för centralupphandling så kommer förslag om detta att utarbetas.

De avtalsområden som anges i ärendet är givetvis inte statiska utan kan förändras över tid beroende på hur stadens organisation, verksamhet och behov utvecklas. Mot bakgrund av detta ger kommunstyrelsen i uppdrag åt stadsdirektören att anvisa hur beslut om eventuella förändringar rörande aktuella avtalsområden ska beredas. Exempel på sådana åtgärder kan vara att besluta om

utnyttjandet av eventuella förlängningsoptioner, godkänna eller avslå en begäran om prisjustering, godkänna eller avslå produktförändringar med flera.

I syfte att tydliggöra ansvar och befogenhet vad gäller förvaltning av ingångna avtal föreslås kommunfullmäktige även besluta uppdra åt kommunstyrelsen att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtal med vald leverantör, som utifrån avtalade åtaganden och afärsmässiga grunder är påkallade. Kommunstyrelsen i sin tur föreslås för egen del besluta delegera detsamma till stadsdirektören med möjlighet till vidaredelegation.

Som flertalet remissinstanser påpekar är referensgruppsarbetet av stor betydelse för att upphandlingarna ska bli så bra som möjligt och det är viktigt att deltagandet i dessa referensgrupper blir stort från samtliga stadens förvaltningar. Det är också angeläget att även små entreprenörers möjligheter att konkurrera beaktas vid upprättandet av förfrågningsunderlag vid centrala upphandlingar.

Slutligen vill jag understryka vikten av att stadens nämnder är lojala med upphandlade centralavtal, d.v.s. inte gör inköp från andra leverantörer än dem som staden tecknat avtal med. Det krävs avtalstrohet för att staden ska uppnå de ekonomiska vinsterna av sin storlek. När anbudsgivare känner trygghet med stadens inköpsvolym på området så innebär det lägre priser. Det är angeläget att stadsledningskontoret noga följer upp detta.

Som kommunstyrelsens handikappråd konstaterar i sitt remissvar är det naturligtvis viktigt att det tas hänsyn till handikappaspekterna vid upphandlingarna.

#### *Bilaga*

Reservationer m.m.

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Reservation** anfördes av borgarrådet *Carin Jämtin* (s) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige följande.

1. Återremittera ärendet.
2. Därutöver anför följande.

Vi anser att det finns goda argument att använda sig av central och samordnad upphandling i staden. Det är därför beklagligt att den borgerliga majoriteten avskaffade den centrala upphandlingsfunktionen i staden under sin föregående mandatperiod i majoritet. De nu föreslagna avtalsområdena kan enligt oss komma ifråga för central upphandling.

Vi är dock fortsatt kritiska till att stadens upphandling saknar sociala och miljömässiga ambitioner. Stockholm stad upphandlar för 10 miljarder kronor om året. En-

ligt vår mening är det självklart att staden - inom ramen för affärsmässighet och gällande lagstiftning - agerar på ett sätt som medverkar till att göra världen lite mer rättvis, mindre ojämlik och mer hållbar. Borgerlighetens ointresse för att dessa frågor är obegriplig.

Vi anser att antidiskrimineringsklausul, miljökrav och ”vita jobb”- modellen ska tillämpas där det är möjligt. Det bör inarbetas i ärendet.

**Reservation** anfördes av borgarrådet *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

- Centralupphandling blir normalförfarande för de avtalsområden som föreslås i föreliggande ärende.
- Kommunstyrelsen ges möjlighet att besluta om att enskild nämnd kan göra upphandling när skäl enligt nedan föreligger.
- Beslutet gäller med successiv start i samband med förnyade upphandlingar inom föreslagna avtalsområden.
- Kommunstyrelsen ges i uppdrag att besluta om förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal gällande föreslagna avtalsområden.
- Kommunstyrelsen ges i uppdrag att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtal med vald leverantör, som utifrån avtalade åtaganden och affärsmässiga grunder är påkallade.

Kommunstyrelsen avslår följande punkter i förslaget

- Kommunstyrelsen ges i uppdrag att teckna avtal med servicenämnden gällande upphandling och avtalsförvaltning inom föreslagna avtalsområden.
- Stadsdirektören ges i uppdrag att teckna avtal med serviceförvaltningen gällande upphandling och avtalsförvaltning inom föreslagna avtalsområden.
- Stadsdirektören ges i uppdrag att anvisa hur beslut om eventuella förändringar rörande aktuella avtalsområden ska beredas.
- Kommunstyrelsen delegerar till stadsdirektören, med möjlighet till vidaredelegation, att besluta om förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut, teckna avtal gällande föreslagna avtalsområden samt att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till

I övrigt anføres följande:

Skäl för att använda centralupphandling kan vara förutom administrativa vinster och enhetlighet också viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Det är viktigt att det ska finnas möjlighet för kommunstyrelsen att ge en nämnd möjlighet till egen upphandling när skäl föreligger för det. Det kan vara en stadsdelsnämnd som vill gå före i tex. Miljö- och klimatarbetet genom att öka sin ambition när

det gäller inköp av ekologiskt producerade livsmedel mm. Regelverket som kommunfullmäktige fastställer bör göra det möjligt för bl.a. stadsdelsnämnderna att vara föregångare och inte uppfattas som en centraliserad bromskloss.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav och att entreprenören följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30% ekologisk. Vi har naturligtvis ett ansvar för att se till att skattepengar används effektivt, men också för att se till att fattiga människor i andra länder inte exploateras och utnyttjas i vårt namn. Rättvisemärkt/Fairtrade är en etisk märkning som garanterar konsumenten att de mänskliga rättigheterna har varit i fokus under varans framtagning. Kriterierna för Rättvisemärkt utgår från de grundläggande ILO-konventionerna som i sin tur stärker FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. Rättvisemärkt bidrar till att arbetare och odlare får skäligt betalt för det arbete de utför, att barnarbete motverkas, att organisationsrätten främjas, att diskriminering på grund av kön, tro eller hudfärg motverkas samt att ekologiskt odlande uppmuntras.

Med centralupphandling ökar möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ska det ges i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten har infört. Det är allvarligt att stockholmarna riskerar att underleverantörer diskrimineras med skattebetalarnas pengar.

Vid genomförande av ökad centralupphandling måste det också säkerställas att även mindre entreprenörer kan få möjlighet till ramavtal, t ex genom att man möjliggör anbud i mindre volymer och använder sig av anropsavtal. Det är inte lämpligt att servicenämnden, som är tjänstemannastyrd genomför upphandlingarna. Upphandlingarna bör tills vidare ligga under kommunstyrelsen med en egen upphandlingsenhet. Det är viktigt med fortsatt politisk insyn och styrning i upphandlingsverksamheten.

Centraliseringen av upphandlingarna är en del av en medveten strävan hos den borgerliga majoriteten att försvaga decentraliseringen i Stockholm. Skolorna, gatudriften, snöröjningen, driften av torgytor och en betydande del av arbetsmarknadspengar har förts bort från stadsdelsnämnderna och centraliserats. Det nu liggande förslaget tar bort ytterligare en del av stadsdelsnämndernas handlingsutrymme.

Det är viktigt att det ska finnas möjlighet för kommunstyrelsen att ge en nämnd möjlighet till egen upphandling när skäl föreligger för det. Det kan vara en stadsdelsnämnd som vill gå före i t ex. Miljö- och klimatarbetet genom att öka sin ambition när det gäller inköp av ekologiskt producerade livsmedel mm. Regelverket som kommunfullmäktige fastställer bör göra det möjligt för bl.a. stadsdelsnämnderna att vara föregångare och inte uppfattas som en centraliserad bromskloss.



**Reservation** anfördes av borgarrådet *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande.

1. Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att delvis godkänna föredragande borgarrådets beslut.
2. Förfrågningsunderlagen i centralupphandlingarna ska innehålla följande klausuler:
  - 2.1 Anti-diskrimineringsklausul ska finnas som även omfattar underleverantörer och ger möjlighet till vite vid brott mot anti-diskrimineringslagarna.
  - 2.2 Meddelarfrihet och meddelarskydd ska garanteras de anställda av i princip samma omfattning som i offentlig verksamhet.
  - 2.3 Personalens anställningsförhållanden ska regleras med utgångspunkt i kollektivavtalen, lämpligen genom tillämpning av Vita-Jobb-modellen.
  - 2.4 Företagens ekonomi ska följas upp löpande för att stävja ekonomisk brottslighet.
  - 2.5 Rätt ska finnas att ställa krav på etisk märkning, exempelvis Rättvisemärkt/Fairtrade.
  - 2.6 Miljökrav ska finnas som motsvarar stadens miljöprogram.
  - 2.7 Relevanta handikappsaspekter ska anges inom varje avtalsområde.
3. Avtal tecknas inte med servicenämnden utan stadsledningskontoret får i uppdrag att ansvara för upphandling och avtalsförvaltning.
4. Beslut om förändrade avtalsområden ska alltid tas av kommunfullmäktige.
5. Beslut om förfrågningsunderlag delegeras inte till stadsdirektören utan fattas av kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige vid principiella ärenden.
6. Synpunkter från berörda handikappråd ska alltid efterfrågas innan förfrågningsunderlaget fastställs.
7. Därutöver vill vi framföra följande.

Stockholms stad är genom sin storlek en mycket betydelsefull upphandlare av både varor och tjänster. Centralupphandling av ramavtal kan användas som hävstång för en hållbar social, ekonomisk och miljömässig utveckling, när den omfattar rena försörjningsupphandlingar som berör många nämnder. En sådan inriktning på upphandlingen gynnar ansvarstagande företag och kan ses som ett led i en progressiv näringspolitik från stadens sida.

Centralupphandling får dock aldrig användas som verktyg för att minska stadsdelsnämndernas ansvarsområden. Om det blir aktuellt med förändrade avtalsområden ska kommunfullmäktige besluta efter remissomgång till alla berörda nämnder, vars remissvar ska väga tungt. Berörda handikappråd ska alltid kunna lämna synpunkter i god tid innan förfrågningsunderlagen fastställs. Relevanta handikappsaspekter måste alltid finnas med i underlagen.

Vänsterpartiet avslår förslaget att servicenämnden ska upphandla ramavtal, eftersom nämnden leds av en tjänstemannastyrelse och politisk insyn därmed saknas när det gäller att fastställa förfrågningsunderlag och godkänna anbudsgivare. Servicenämnden bör läggas ner och stadsledningskontoret får istället ansvara för de centrala upphandlingarna.

Vi tar också avstånd från den centralupphandling av vård- och omsorgsboenden som högern nyligen har klubbat igenom, och som innan nästa val kommer att radera ut

våra äldres frihet och möjlighet att kunna välja kommunala vård- och omsorgsboenden i sitt område.

Centralupphandling av el, bilar, drivmedel, livsmedel och andra liknande områden är positivt eftersom staden på ett avgörande sätt kan bidra till att förbättra vår miljö. All upphandling ska därför successivt anpassas inom ramen för vårt rättvisa miljöutrymme.

Sociala krav och krav på etiska avtalsvillkor ska ingå i förfrågningsunderlagen liksom att ILO:s åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet följs. Staden ska i alla upphandlingar verka för en god arbetsmiljö och rimliga anställningsvillkor för personalen enligt den under förra mandatperioden testade "Vita jobbmodellen".

Den tidigare antidiskrimineringsklausulen ska återinföras och tillämpas i all upphandling, vilket bland annat innebär att även underleverantörer omfattas av klausulen och att viten kan förekomma. Så är inte fallet i den nya klausul som är på remiss i staden. Om den klausulen införs blir det en allvarlig försämring, eftersom staden riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Krav på en klausul som garanterar anställda i privata företag samma meddelarfrihet och meddelarskydd som finns i offentliga företag ska vara en självklar del i alla upphandlingar som staden gör. I princip ska samma villkor gälla i offentligt finansierad verksamhet som i offentligt driven verksamhet. Självklart är det exempelvis viktigt att känna till entreprenörens ekonomiska förhållanden, eftersom det ger en signal om hur verksamheten fungerar. Vinstnivåer och chefsförmåner är av intresse för allmänheten, brukarna och politiskt förtroendevalda. Höga vinster och höga chefslöner kan inverka negativt på kvaliteten och innebära att stockholmarnas skattekonor används på fel sätt. Löner under nivåer i kollektivavtalen, bristande skatteinbetalningar eller svårigheter att betala ut löner, övertidsersättningar och semesterersättningar kan indikera att verksamheten är i gunning. En förestående konkurs medför att kommunen måste gripa in.

Många upphandlingar kräver stora byråkratiska och ekonomiska insatser och medför även störningar i verksamheten, omstruktureringskostnader och ekonomiska risker i samband med överklaganden. Staden måste därför som lärande organisation alltid utvärdera varje upphandling och väga de totalekonomiska vinsterna mot förluster i andra avseenden.

Sist men inte minst måste uppföljningen av avtalsvillkoren förbättras kraftigt och staden bör därför inrätta en kontrollfunktion och ta fram anvisningar som stöd i uppföljningsarbetet. Inte minst måste det införas en löpande uppföljning av företagens ekonomiska förhållanden för att stävja svart arbetskraft, dålig arbetsmiljö och bristande inbetalning av skatt och sociala avgifter etc.

**Kommunstyrelsen** delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Centralupphandling blir normalförfarande för de avtalsområden som föreslås i föreliggande ärende.
2. Beslutet gäller med successiv start i samband med förnyade upphandlingar inom föreslagna avtalsområden.

3. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att teckna avtal med servicenämnden gällande upphandling och avtalsförvaltning inom föreslagna avtalsområden.
4. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att besluta om förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal gällande föreslagna avtalsområden.
5. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtal med vald leverantör, som utifrån avtalade åtaganden och affärsrättsskäl är påkallade.

**Kommunstyrelsen** beslutar för egen del, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar enligt ovan, följande

1. Stadsdirektören ges i uppdrag att teckna avtal med serviceförvaltningen gällande upphandling och avtalsförvaltning inom föreslagna avtalsområden.
2. Stadsdirektören ges i uppdrag att anvisa hur beslut om eventuella förändringar rörande aktuella avtalsområden ska beredas.
3. Kommunstyrelsen delegerar till stadsdirektören, med möjlighet till vidaredelegation, att besluta om förfrågningsunderlag, fatta tilldelningsbeslut, teckna avtal gällande föreslagna avtalsområden samt att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtal med vald leverantör, som utifrån avtalade åtaganden och affärsrättsskäl är påkallade.

Stockholm den 6 februari 2008

På kommunstyrelsens vägnar:  
KRISTINA AXÉN OLIN

*Anette Otteborn*

**Reservation** anfördes av *Carin Jämtin, Tomas Rudin, Roger Mogert* och *Teres Lindberg* (alla s) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

**Reservation** anfördes av *Stefan Nilsson* (mp) med hänvisning till reservationen av (mp) i borgarrådsberedningen.

**Reservation** anfördes av *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (v) i borgarrådsberedningen.

**Ersättaryttrande** gjordes av *Per Ankersjö* (c) enligt följande.

Centerpartiet stödjer förslaget om central upphandling. Det är viktigt att staden hushåller med skattebetalarnas pengar vilket blir resultatet med en samordning där stadens stordriftsfördelar kan utnyttjas.

Däremot bekymrar det oss att miljöaspekterna inte nämns eller kommenteras i beslutsunderlaget då det finns möjligheter till sådan hänsyn, vilket miljöförvaltningen påpekar i sitt remissyttrande. Staden har bland annat ett miljöprogram att vårda i detta sammanhang.

## ÄRENDET

I samband med att kommunfullmäktige 2007-03-26 fattade beslut om policys för upphandling och konkurrensutsättning (utl. 2007:32), gavs kommunstyrelsen i uppdrag att återkomma i särskilt ärende med förslag till områden för centralupphandling. Stadsledningskontoret ger i föreliggande ärende förslag på avtalsområden där centralupphandling bör vara normalförfarande. De avtalsområden som föreslås är sådana där varorna/tjänsterna inte bedöms som specifika för en verksamhet inom en särskild nämnd, utan utgör ett *stöd* till respektive kärnverksamhet. Förslaget omfattar avtalsområden som berör många eller samtliga nämnder, för att vinsterna med centralt upphandlade ramavtal ska kunna uppnås. Det förslag på avtalsområden som presenteras bör inte ses som statiskt, utan som en start för arbetet med översyn av stadens avtals- och upphandlingsfrågor.

Förfarandet med centralupphandling innebär att beslutet blir tvingande för stadens nämnder. Ansvar för att tillhandahålla dessa varor/tjänster överförs från stadens nämnder till kommunfullmäktige, som i sin tur kan uppdra till annan, enligt förslaget kommunstyrelsen, att administrera uppdraget. Stadsledningskontorets mening är att servicenämnden, genom avtal med kommunstyrelsen, ska ges ansvaret för att upphandla ramavtal för de föreslagna avtalsområdena. Stadsledningskontoret föreslår därför att stadsdirektören ges i uppdrag att teckna överenskommelse med serviceförvaltningen.

Hittills har stadens bolag och stiftelser inbjudits att delta i upphandlingar som omfattar generella varor/tjänster, och där det bedömts kunna vara av intresse för dessa att delta. Denna möjlighet bör också ges framgent, även då kommunfullmäktiges eventuella beslut inte blir tvingande för bolagssektorn.

Ärendet har behandlats i CESAM 2007-10-04.

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 4 oktober 2007 är i huvudsak av följande lydelse.

### Utgångspunkter

Det finns inom staden flera avtalsområden som omfattar standardiserade varor och tjänster och där behovet av dessa är relativt likartat över staden. I ovan nämnda ärende gällande policys för upphandling och konkurrensutsättning, framhålls att det finns starka affärsmässiga skäl för att centralupphandling bör vara normalförfarande för sådana avtalsområden. Dock bör noggranna överväganden göras gällande vilka avtalsområden som ska omfattas, då förfarandet med centralupphandling, det vill säga upphandlade avtal genom beslut av KF, blir tvingande för stadens nämnder.

De avtalsområden som föreslås är sådana där varorna/tjänsterna inte bedöms som specifika för en verksamhet inom en särskild nämnd, utan utgör ett *stöd* till respektive kärnverksamhet. Förslaget omfattar avtalsområden som berör många eller samtliga nämnder, för att vinsterna med centralt upphandlade ramavtal ska kunna uppnås.

En annan utgångspunkt är också att det finns avtalsområden som staden ur ett strategiskt perspektiv bör styra i en särskild riktning för att uppnå kontroll och/eller enhetlighet, förutom de affärsmässiga vinsterna. Exempel på sådana avtalsområden kan vara el, tryckeritjänster samt, där detta förekommer, yrkeskläder och skor.

Ytterligare ett övervägande som ligger till grund för förslaget till avtalsområden i föreliggande ärende, är att dessa är valda utifrån att de inte i sin helhet kan hänföras till en verksamhet inom en specifik nämnd/motsvarande. För vissa andra avtalsområden, som inte föreslås i detta ärende, kan det vara motiverat att de nämnder/enheter som ansvarar för en fråga i stort, även svarar för upphandling inom området. Sådana avtalsområden behandlas i särskild ordning.<sup>1</sup>

#### Ansvarsförändring

Som nämndes ovan innebär förfarandet med centralupphandling att KF:s beslut blir tvingande för stadens nämnder. Det innebär att i och med ett eventuellt beslut om de föreslagna ramavtalsområdena, fräntas nämnderna rådighet över att upphandla motsvarande varor/tjänster. Istället läggs ansvaret för att tillhandahålla dessa varor/tjänster till stadens nämnder på kommunfullmäktige, som i sin tur kan uppdra till annan, enligt förslaget kommunstyrelsen, att administrera uppdraget.

Det centrala upphandlingsförfarandet föreslås gälla successivt från och med att nya upphandlingar genomförs inom de föreslagna avtalsområdena.

#### Förslag till centralt upphandlade avtalsområden

Nedan framgår vilka avtalsområden där, enligt stadsledningskontoret, centralupphandling bör vara normalförfarande. Avtalsområdena är namngivna utifrån benämningarna på befintliga ramavtal och omfattar innehållet i respektive nuvarande avtal. Observera att det vid en kommande upphandling kan vara möjligt att ändra den s.k. paketeringen, det vill säga att ett avtalsområde delas upp alternativt slås ihop med något annat. Dock ska respektive varu- eller tjänstekategori enligt nedan omfattas av centralupphandling.

Det förslag på avtalsområden som presenteras bör inte ses som statiskt, utan som en start för arbetet med översyn av stadens avtals- och upphandlingsfrågor, där behoven kan förändras över tiden utifrån övriga verksamhetsförändringar inom staden.

Följande avtalsområden föreslås:

- Annonsförmedling
- AV-produkter
- Bilar
  - köp
  - leasing
  - förhyring
- Dokumentproduktion

---

<sup>1</sup> Ett exempel på ett sådant avtalsområde är företagshälsövård, där personalstrategiska avdelningen inom stadsledningskontoret idag genomför centralupphandling av ramavtal.

- Drivmedel (stationstankning)
- Dryckesautomater
- El (sedan tidigare beslut föremål för centralupphandling)
- Förbrukningsmateriel, kontors- och skolmateriel, kök- och hushållsprodukter (nuvarande Simonsen-avtalet)
- IT-klientutrustning
- IT-konsulter
  - geografiska informationssystem
  - IT-säkerhet
  - systemutveckling
  - WAN/LAN (service på lokala datanät med tillhörande servrar)
- Litteratur
- Livsmedel
- Möbel- och kontorsflyttning
- Möbler, belysning etc
- Postförmedlingstjänster
- Resebyråtjänster
- Taxiresor i tjänst
- Tidningar och tidskrifter
- Tolkförmedlingstjänster
- Transporttjänster i Stockholm (bud- och varutjänster, ej Schenker-avtalet)
- Tryckeritjänster
- Tvätteritjänster
- Yrkeskläder och skor

#### Ansvar

Idag har samtliga nämnder (tillika upphandlande enheter) ett eget ansvar för att tillhandahålla varor/tjänster som stöd till sina verksamheter. För flertalet nämnder har det i praktiken inneburit deltagande i de s.k. samordnade upphandlingar som via stadsledningskontoret givits i uppdrag till upphandlingskonsulter att genomföra. Samtliga ovan nämnda avtalsområden samordnas idag via koncernupphandlingsgruppen (nu inom servicenämnden) och/eller Kommentus. Utöver ovanstående, har staden ytterligare ca 20 samordnade avtalsområden.

Deltagandet i flertalet av dessa upphandlingar är och har varit frivilligt, vilket vid vissa tillfällen orsakat otydligheter både för nämnder och för leverantörer. Att fler avtalsområden blir föremål för centralupphandling, torde kunna minska sådana otydligheter.

Stadsledningskontoret har tidigare föreslagit (i tidigare nämnda policyärende) att enskilda nämnder, vid *särskilda skäl och efter beslut i KF*, ska kunna stå utanför en centralupphandling. Detta bör även kunna gälla för de nu föreslagna avtalsområdena, om behov av detta uppstår.

Även om centralupphandling i formell mening innebär att beslutsrätten övergår till KF, bör det lokala inflytandet säkras genom ett kontinuerligt informationsutbyte och ett aktivt referensgruppsarbete.

#### Servicenämnden

Stadsledningskontorets mening är att servicenämnden, genom avtal med kommunstyrelsen, ska ges ansvaret för att upphandla ramavtal för de avtalsområden som i detta ärende föreslås bli föremål för centralupphandling. Det innebär att servicenämnden ges ett basuppdrag gällande upphandling för hela staden. Utöver ett sådant basuppdrag kan andra beslut fattas om uppdrag till servicenämnden, vilket inte berörs här.

I samband med framtagandet av föreliggande förslag, har stadsledningskontoret inte tagit hänsyn till nuvarande dimensionering av servicenämndens upphandlingsresurser. Förslaget är principiellt och frågan hur uppdraget ska utföras bör överlämnas till servicenämnden att ta ställning till. Samtliga ramavtalsområden är idag upphandlade, där de olika ramavtalen löper ut vid olika tidpunkter.

I och med ett eventuellt beslut ges servicenämnden en viktig roll när det gäller att bevaka, ta tillvara och samordna stadens intressen för de aktuella avtalsområdena. Det innebär bl.a. att inbjuda till referensgruppsarbete, där de verksamheter som ska avropa från avtalen bör representeras, för att få bästa möjliga ramavtal. Där har också samtliga övriga nämnder ett ansvar för att samarbetet med servicenämnden ger ett ekonomiskt och affärsmässigt resultat för staden som helhet.

#### Finansiering

Finansiering av det basuppdrag till servicenämnden, i den omfattning som presenteras i föreliggande ärende, sker inom kommunstyrelsens budgetram. Stadsledningskontoret föreslår att stadsdirektören ges i uppdrag att teckna överenskommelse med serviceförvaltningen. Utöver kommunstyrelsens budget och uppdrag för centralupphandling, finns även möjlighet för servicenämnden att mot ersättning genomföra gemensamma upphandlingar inom andra avtalsområden.

De föreslagna avtalsområdena kan komma att förändras, både till inriktning och till omfattning, varför stadsledningskontoret och servicenämnden årligen måste överenskomma om ersättning för uppdraget, efter beslut om nästkommande års budget.

#### Sammanfattande synpunkter

Stadsledningskontoret bedömer att det för ovanstående förslag till avtalsområden kan ställas utom tvekan att staden kan uppnå affärsmässiga vinster med ett centralt upphandlingsförfarande. I vinsten ligger även att avtalen på sikt bättre kan anpassas efter Stockholms stads behov och därmed bidra till en ökad avtalstrohet. När avtalstroheten ökar, ökar samtidigt stadens möjligheter att erhålla bättre och väl fungerande avtal vid kommande upphandlingar. För att kunna uppnå vinsterna med ett centralt upphandlingsförfarande, åligger det därför varje nämnd att säkra avtalstroheten inom de egna verksamheterna. Ytterligare en väg att säkerställa avtalstroheten, är att inom staden se över möjligheten att utveckla system för elektronisk handel.

Idag genomförs ofta upphandlingarna inom de föreslagna avtalsområdena för flera uppdragsgivare samtidigt (s.k. samordnade upphandlingar där t.ex. flera kommuner kan ingå), där Stockholms stad utgör en av beställarna. I och med att servicenämnden kan ges i uppdrag att genomföra upphandlingar inom bl.a. de nämnda avtalsområdena,



finns en möjlighet att samordna stadens behov vid en punkt. Detta bör ge affärsmässiga vinster. Servicenämnden bör svara för kvalitetssäkring av upphandlingarna gentemot beställande nämnder och samordna kravställande och behovsinventering. Målet är att erhålla avtal som är väl anpassade efter stadens behov och förhållanden och som är av god kvalitet ekonomiskt och administrativt. Utifrån initiativ från nämnder/bolag, har servicenämnden möjlighet att på uppdrag utveckla denna kvalitetssäkring till att gälla flera gemensamma avtalsområden än de som föreslås i detta ärende.

Förfaringssättet hittills i staden gällande de samordnade upphandlingarna, har utgjorts av en omfattande fullmaktskorrespondens, samordnat av t.ex. stadsledningskontoret eller en upphandlingskonsult, där varje upphandlande enhet varit tvungen att anmäla intresse och underteckna fullmakt/-er för samtliga delar i upphandlingsprocessen. Genom att utöka antalet avtalsområden för centralupphandling, bedömer stadsledningskontoret att påtagliga administrativa vinster kan erhållas inom staden.

Hittills har stadens bolag och stiftelser inbjudits att delta i upphandlingar som omfattar generella varor/tjänster, och där det bedömts kunna vara av intresse för dessa att delta. Denna möjlighet bör också ges framgent, även då KF:s eventuella beslut inte blir tvingande för bolagssektorn.

Stadsledningskontoret vill slutligen än en gång betona vikten av att beställande nämnder/motsvarande deltar i referensgrupper inför upphandlingar, för att med stadens samlade kunskap uppnå så bra ramavtal som möjligt för stadens enheter.

## BEREDNING

Ärendet har remitterats till exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, socialtjänstnämnden, stadsbyggnadsnämnden, brand- och räddningsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och socialnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd.

|                                     |
|-------------------------------------|
| Exploateringsnämnden .....          |
| Fastighetsnämnden .....             |
| Idrottsnämnden .....                |
| Kulturnämnden .....                 |
| Kyrkogårdsnämnden .....             |
| Miljö- och hälsoskyddsnämnden ..... |
| Servicenämnden .....                |
| Socialtjänstnämnden .....           |
| Stadsbyggnadsnämnden .....          |

|                                             |  |
|---------------------------------------------|--|
| Brand- och räddningsnämnden.....            |  |
| Trafik- och renhållningsnämnden.....        |  |
| Utbildningsnämnden.....                     |  |
| Äldrenämnden .....                          |  |
| Bromma stadsdelsnämnd .....                 |  |
| Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd .....  |  |
| Farsta stadsdelsnämnd .....                 |  |
| Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd ..... |  |
| Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd .....     |  |
| Kungsholmens stadsdelsnämnd.....            |  |
| Norrmalms stadsdelsnämnd.....               |  |
| Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd.....           |  |
| Skarpnäcks stadsdelsnämnd .....             |  |
| Skärholmens stadsdelsnämnd .....            |  |
| Spånga-Tensta stadsdelsnämnd .....          |  |
| Södermalms stadsdelsnämnd.....              |  |
| Älvsjö stadsdelsnämnd .....                 |  |
| Östermalms stadsdelsnämnd .....             |  |
| Kommunstyrelsens handikappråd.....          |  |

## Exploateringsnämnden

**Exploateringsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 15 november 2007 överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

*Reservation* anfördes av sig vice ordföranden Mirja Räihä Järvinen m fl (s) och ledamoten Ann-Margarethe Livh (v), *bilaga*.

*Reservation* anfördes av ledamoten Emilia Hagberg (mp), *bilaga*.

*Särskilt uttalande* gjordes av ordförande Joakim Larsson m fl (m), ledamoten Gulan Avci (fp), *bilaga*.

*Ersättaryttrande* gjordes av ersättaren Torkel Tigerschiöld (mp), *bilaga*.

*Ersättaryttrande* gjordes av ersättaren Christer Mellstrand (c), *bilaga*.

**Exploateringskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 24 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

### Avtalsområden

De föreslagna avtalsområdena är enligt kontorets mening allmängiltiga och lämpliga för centralupphandling under förutsättning att särskild hänsyn tas till enskilda nämnders behov i upphandlingsförfarandet. För kontorets räkning kan speciellt nämnas kopiering av ritningar och annan teknisk dokumentation samt teknisk IT-utrustning. Stadsledningskontoret har också i förslaget betonat vikten av en dialog med beställande nämnder. Kontoret bedömer det därför möjligt att även för dessa områden teckna centrala ramavtal.

### Affärsmässighet

Kontoret delar Stadsledningskontorets uppfattning om att affärsmässiga vinster kan uppnås med ett centralt upphandlingsförfarande inom föreslagna avtalsområden. Avtalen underlättar därtill för kontoret vid anskaffning inom områden som annars tar tid från övrig verksamhet.

### Exploateringskontorets förslag

Kontoret ansluter sig till stadsledningskontorets slutsatser och delar stadsledningskontorets analys och uppfattning om lämpliga ämnesområden och affärsmässigheten i centralupphandling av dessa. Kontoret vill dock att stadsledningskontoret beaktar följande:

- Vid upphandling av "Tryckeritjänster" bör kopiering av ritningar och andra tekniska dokument speciellt beaktas i förfrågningsunderlag och utvärdering, eller undantas centralupphandlingen.
- Vid upphandling av "IT-klientutrustning" måste behov av plottrar och annan utrustning för ritningshantering beaktas, eller undantas centralupphandlingen.

### **Fastighetsnämnden**

**Fastighetsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2007 tillstyrka förslaget till lösning av centrala upphandlingar av ramavtal.

*Reservation* anfördes av ledamoten Bengt Sandberg m.fl. (s) och ledamoten Åke Mezán (v) enligt det av dem gemensamt framställda yrkandet, *bilaga*.

*Särskilt uttalande* gjordes av vice ordföranden Martin Michel (mp) och ersättaren Ann Westlund (mp), *bilaga*.

**Fastighetskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 5 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Fastighetskontoret finner förslagen ge smidiga lösningar på de nuvarande mycket tunga och svåröverskådliga samordnade upphandlingarna. Kontoret delar uppfattningen att beställande nämnder måste delta i referensgrupper inför de centrala upphandlingarna så att stadens samlade kunskap kan utnyttjas. Faran för de inlåsnings effekter som finns med generella ramavtal får inte underskattas, särskilt för tekniska förvalt-

ningar. En enklare reglerad möjlighet än särskilda beslut i kommunfullmäktige bör därför finnas för att i speciella situationer kunna stå utanför en centralupphandling.

Fastighetsnämnden tillstyrker i övrigt förslaget till lösning av centrala upphandlingar av ramavtal.

## **Idrottsnämnden**

**Idrottsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 30 november 2007 godkänna redovisat tjänsteutlåtande som svar på remissen.

*Reservation* anfördes av Mehdi Oguzsoy (v) till förmån för sitt förslag till beslut, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av Else Lundin (mp) till förmån för sitt förslag till beslut, *bilaga*.

**Idrottsförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 22 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

I praktiken innebär stadsledningskontorets förslag att några större förändringar för idrottsförvaltningen inte kommer att ske då förvaltningen sedan tidigare har deltagit i de flesta samordnade upphandlingar som stadsledningskontoret administrerat.

Förvaltningen ser dock positivt på en central upphandling av ramavtal inom ovan nämnda områden. Genom en samordnad upphandling finns möjlighet till lägre kostnader för staden och en tydlighet i vilka företag som är upphandlade och skall avropas. Det kan även på sikt innebära att avtalen kan anpassas efter Stockholms stads behov och därmed bidra till ökad avtalstrohet.

Det är också viktigt, som nämns i stadsledningskontorets förslag, att förvaltningarna är delaktiga i förarbeten och aktivt medverkar i referensgruppsarbetet.

Förvaltningen har för övrigt inga synpunkter på stadsledningskontorets förslag och föreslår att idrottsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag som svar på remissen.

## **Kulturnämnden**

**Kulturnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 6 november 2007 att som svar på remissen rörande centrala upphandlingar av ramavtal överlämna och åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande.

*Reservation* anfördes av vice ordförande Roger Mogert (s), ledamöterna Ann Mari Engel (v) och Eva Louise Erlandsson Slorach (s) samt tjänstgörande ersättaren Inga Granberg (s) enligt det av dem framställda yrkandet, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av ledamoten Kerstin Wickman (mp) enligt det av henne framställda yrkandet, *bilaga*.

**Kulturförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 19 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningarna har inga invändningar mot stadsledningskontorets förslag om mer gemensamt ansvar för upphandlingar inom stadens större avtalsområden. Förvaltningarna har heller inte någon erinran när det gäller den lista på områden som ska innefattas av centralupphandling. Förvaltningarna ser därför att den föreslagna ordningen borde kunna leda till att staden bättre kunde utnyttja sina affärsmässiga möjligheter.

I ett stycke tycker förvaltningarna att förslaget borde ha varit mer konkret. Det är när det gäller hur det ska gå till när avtalsområden läggs till eller dras från listan över dem som nu föreslås innefattas av centralupphandling. Nu skrivs det bara lite vagt om att listan över avtalsområden inte ska ses som något statsikt. Vad betyder det? Kultur- och stadsarkivförvaltningarna ser gärna att det finns en klar beslutsordning eftersom det handlar om strategiska överväganden för staden.

Kultur- och stadsarkivförvaltningarna ställer annars förhoppningar till att stadens nya upphandlingspolicy och förslagen kring centralupphandling leder till ett mer målinriktat arbete när det gäller upphandling. Att upphandlingar görs centralt leder annars inte självklart till bättre effektivitet, mer framförhållning, grundligare behovsanalyser eller för den delen; bättre avtalstrohet. Bärande argument kan inte heller vara, som framhålls, att fullmaktskorrespondensen är krånglig idag eller att det varit oklarheter kring vilka upphandlingar som är frivilliga eller ej. Det borde kunna rättas till ändå. Förvaltningarna bedömer ändå att den nya inriktningen borde kunna medföra effektivare upphandlingar, bättre bevakning och uppföljning av avtalen. Dialogen mellan stadens alla "brukare" av avtalen kan också utvecklas med denna förändring. Målsättningen måste vara att alla medverkande ska kunna hitta konkreta fördelar i de upphandlingar som genomförs. I utredningen poängteras det också att det blir allt viktigare att nämnderna aktivt deltar i referensgrupper och i utvärderingar av avtalen. Här är förvaltningarna beredd att ta sin del av ansvaret.

Många marknader förändras snabbt och stadens anskaffningsprocesser har mycket att vinna på att snabbas upp. Långsamma processer kan begränsa vinsten av volymfördelar. Denna fråga har tidigare behandlats i upphandlingspolicyn och kultur- och stadsarkivförvaltningarna vill passa på att åter understryka vad som där står om betydelsen av att avtalsmallar, kravformuleringar juridiska tolkningar, utvärderingsmodeller m.m. samordnas och att IT-stöd och elektronisk kommunikation inom upphandlingsområdet utvecklas vidare gemensamt i staden.

## **Kyrkogårdsnämnden**

Kyrkogårdsnämnden avstår från att svara på remissen.

## **Miljö- och hälsoskyddsnämnden**

**Miljö- och hälsoskyddsnämnden** svarar genom kontorsyttrande.

**Miljöförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 13 december 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen tillstyrker förslagen om centrala upphandlingar av ramavtal under förutsättning att effektivitets- och ekonomiska vinster föreligger.

Förvaltningen delar utredarnas synpunkter på att centralupphandling bör vara normalförfarandet när affärsmässiga skäl föreligger. Där möjligheter finns ska miljöaspekten vägas in, exempelvis inom områden som drivmedel, transporttjänster och fordon. Förvaltningen bistår gärna med expertkompetens. Noggranna överväganden bör göras gällande vilka avtalsområden som ska omfattas, då förfarandet med centralupphandling, det vill säga upphandlade avtal genom beslut av KF, blir det närmaste tvingande för stadens nämnder. Stadsledningskontoret har tidigare föreslagit (i tidigare nämnda policyärende) att enskilda nämnder, vid särskilda skäl och efter beslut i KF, ska kunna stå utanför en centralupphandling. Detta bör även kunna gälla för de nu föreslagna avtalsområdena, om behov av detta uppstår.

## **Servicenämnden**

**Servicenämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2007 åbe-ropar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

**Serviceförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 12 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Serviceförvaltningen ställer sig i allt väsentligt bakom stadsledningskontorets förslag avseende centrala upphandlingar av ramavtal. Förvaltningen instämmer särskilt i bedömningen att påtagliga administrativa och affärsmässiga vinster kan erhållas genom att utöka antalet avtalsområden för central upphandling. Därmed är det också viktigt att påpeka vikten av att förslaget som presenteras inte bör ses som statiskt, utan som en start för en kontinuerlig översyn och analys av stadens gemensamma behov och strategi inom avtals- och upphandlingsfrågor. Mot bakgrund av detta föreslår serviceförvaltningen att kommunstyrelsen även uppdrar åt stadsdirektören att anvisa hur beslut om eventuella förändringar rörande aktuella avtalsområden ska beredas.

I ärendet föreslås kommunstyrelsen för egen del besluta att delegera till stadsdirektören, med möjlighet till vidaredelegation, att besluta om förfrågningsunderlag, fatta

tilldelningsbeslut samt teckna avtal gällande föreslagna avtalsområden. Serviceförvaltningen vill framhålla att det även under gällande avtalsperiod kan finnas behov av att fatta beslut eller vidta åtgärder som kommer av de åtaganden staden har avtalat om. Exempel på sådana åtgärder kan vara att besluta om utnyttjandet av eventuella förlängningsoptioner, godkänna eller avslå en begäran om prisjustering, godkänna eller avslå produktförändringar med flera. I syfte att tydliggöra ansvar och befogenhet vad gäller förvaltning av ingångna avtal föreslår serviceförvaltningen att kommunfullmäktige även beslutar uppdra åt kommunstyrelsen att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtal med vald leverantör, som utifrån avtalade åtaganden och affärsmässiga grunder är påkallade. Vidare föreslår serviceförvaltningen att kommunstyrelsen för egen del beslutar delegera detsamma till stadsdirektören med möjlighet till vidaredelegation.

### **Socialtjänstnämnden**

**Socialtjänstnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 22 november 2007 att som svar på remissen överlämna förvaltningens yttrande.

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Karin Rågsjö (v) mot nämndens beslut till förmån för sitt eget förslag, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av Gertrud Brorsson (mp) mot nämndens beslut till förmån för sitt eget förslag, *bilaga*.

*Särskilt uttalande* gjordes av Elisabeth Brandt Ygeman m.fl. (s), *bilaga*.

**Socialtjänstförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 22 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen bedömer att genom att utöka antalet avtalsområden för centralupphandling, kan betydande affärsmässiga och administrativa vinster göras inom staden. Tillvägagångssättet idag med en omfattande fullmaktskorrespondens är resurskrävande och omständlig. På sikt kan även avtalen anpassas bättre efter stadens behov och därmed bidra till en ökad avtalstrohet. Noggranna överväganden bör göras gällande vilka avtalsområden som ska omfattas, då förfarandet med centralupphandling, det vill säga upphandlande avtal genom beslut av KF, blir tvingande för stadens nämnder. Det är även viktigt att inom staden öka möjligheten att utveckla system för elektronisk handel för att öka avtalstroheten.

Förvaltningen föreslår att nämnden tillstyrker förslaget om centrala upphandlingar av ramavtal.

### **Stadsbyggnadsnämnden**

**Stadsbyggnadsnämnden** har svarat genom kontorsyttrande.

**Stadsbyggnadskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 13 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret har tagit del av handlingarna i ovanstående ärende. Vi tycker det är en bra lösning som underlättar kontorets arbete.

Vad gäller finansiering av upphandling av basutbudet så tycker vi att dessa kostnader bör hanteras som det gjorts i tidigare upphandlingar. Kontoret har små möjligheter att i budget avsätta medel för upphandling.

Kontoret har deltagit i flera referensgrupper inför olika upphandlingar och är intresserade av att vara med.

Vad gäller de föreslagna avtalsområdena så finns det några områden som vi tycker bör läggas till.

Nedanstående områden bör vara med förutom de som föreslagits:

- Betalkort
- Bevakningstjänster
- Brandsläckningsmaterial och service
- Budtjänst
- Dataprogram (Microsoft Select) (Ramavtal gällande Office-paketet)
- Databasuppkoppling
- Elektronikåtervinning
- Fastighetsdatabas (Stockholms stads fastighetsdatabas)
- Företagshälsovård
- Hushållsmaskiner
- Inkassotjänster
- Kreditupplysningstjänster
- Larminstallationer
- Mediebevakning
- Mobiltelefoner
- Persondatorer
- Servrar och tekniska arbetsstationer
- Terminal- och skyddsglasögon
- Tryckeritjänster
- Ljuskopiering
- Värde och säkerhetsskåp

## **Brand- och räddningsnämnden**

**Brand- och räddningsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2007 godkänna brandförsvarets anmälan av yttrande över remissen ”Centrala upphandlingar av ramavtal”.



**Stockholms brandförsvars** tjänsteutlåtande daterat den 26 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms brandförsvär instämmer i värdet av att för vissa avtalsområden genomföra centrala upphandlingar för ramavtal. Föreslagna avtalsområden är, som en start på fler centralt upphandlade avtalsområden än för närvarande, väl avvägda ur aspekten att varorna/tjänsterna inte bedöms som specifika för en viss verksamhet. För avtalsområdet ”yrkeskläder och skor” förutsätter brandförsvaret att här menas kläder för personal inom bland annat fastighetsservice- och sjukvårdsområdet. Brandförsvarets behov av uniforms- och stationskläder ingår således inte i avtalsområdet.

För att säkerställa en avtalstrohet hos nämnder och för att förenkla avrop från de enskilda ramavtalen, ser brandförsvaret det som nödvändigt att det dels utvecklas system för elektronisk handel, dels att konkurrens sker på likvärdiga pris- och kvalitetskriterier.

Även om beslutanderätten för upphandling av ramavtal kommer att ligga på Kf är det av stor betydelse, och nödvändigt, att erfarenheter hämtas från de i staden som nyttjar de olika avtalen. För detta finns det redan ett förfarande, det som används i samband med gemensamma upphandlingar, och som mycket väl kan användas här.

### **Trafik- och renhållningsnämnden**

**Trafik- och renhållningsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2007 att som svar på remissen överlämna och åberopa kontorets utlåtande.

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Jan Valeskog m fl (s) och ledamoten Torhild Lamo (v) med hänvisning till sitt yrkande, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av ledamoten Mats Lindqvist (mp) med hänvisning till sitt yrkande, *bilaga*.

**Trafikkontorets** tjänsteutlåtande daterat den 15 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret deltar i centralupphandlingarna sedan tidigare och har i huvudsak positiva erfarenheter av detta, därför att det ger såväl tidsmässiga som ekonomiska fördelar. Trafikkontoret ser därför positivt på förslaget till områden för centralupphandling.

#### Elleveranser

Trafikkontoret har tecknat avtal med Fortum för elleveranser som löper till 2011. Det främsta motivet till detta är att gatubelysningen, som motsvarar drygt 75 % av trafikkontorets totala energiförbrukning, har en, för kraftleverantören, mycket fördelaktig förbrukningsprofil. Belysningen förbrukar ju billig nattel. Dessutom är förbrukningen

mycket förutsägbar, vilket gör att elnätet inte behöver överdimensioneras för oväntade effektförbrukningstoppar. Kontoret får därför ett mycket lågt administrativt pålägg på varje kWh. Kontorets erfarenhet är att det lägre priset nås bäst om separat avtal tecknas på ovan nämnda område.

Trafikkontorets eventuella deltagande i en centralupphandling av el förutsätter att det centrala avtalet når samma låga prisnivå för gatubelysningen, vilket naturligtvis också ligger i stadens intresse.

Trafikkontoret förslår att Trafik- och renhållningsnämnden beslutar att som svar på remissen överlämna och återopa detta tjänsteutlåtande

## **Utbildningsnämnden**

**Utbildningsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 29 november 2007 överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

*Reservation* anfördes av Roger Mogert m fl (s) med hänvisning till sitt förslag till beslut, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av Inger Stark (v) med hänvisning till sitt förslag till beslut, *bilaga*.

**Utbildningsförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 25 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i förslaget till centrala upphandlingar av ramavtal men föreslår en utvidgning av föreslagna avtalsområden till att även omfatta bl.a. bevaknings- och besiktnings tjänster, tekniska larminstallationer, brandskyddsutrustning, personlig skyddsutrustning, bemanningstjänster, terminalglasögon, storköksutrustning inkl. vitvaror och upphandlingskonsulter.

Förvaltningen anser att ovanstående varor och tjänster är sådana som berör flera nämnder och av sådan karaktär att det finns affärsmässiga skäl till att låta dessa avtalsområden komma ifråga för centralupphandling. Att upphandlingskonsulter bör ingå motiveras för de fall där upphandlingen rör specifika varor/tjänster för en verksamhet inom en särskild nämnd och där interna upphandlingsresurser eller kompetens saknas, eller för att nämnden av olika skäl inte kan påräkna stöd eller hjälp från servicenämnden i kommande upphandlingar.

Centrala upphandlingar av föreslagna avtalsområden kommer att omfatta större volymer och förvaltningen vill poängtera att det måste det vara möjligt att paketera upphandlingar, främst inom tjänstesektorn, på ett sådant sätt att staden underlättar för mindre företag att delta i en upphandling. Vidare måste det finnas en rimlig avvägning

mellan stadens krav och villkor i förhållande till vilka avtalsområden som ska upphandlas. Kraven måste vara väl avvägda och renodlade så att inte orimligt höga krav ställs som kan leda till onödigt dyra avtal.

För att systemet med centralupphandling ska fungera optimalt vill förvaltningen understryka vikten av att uppdragstagaren, i detta fall servicenämnden, tillförsäkras de upphandlingsresurser som krävs för att bevaka, tillvarata och samordna stadens intressen för de aktuella avtalsområdena i syfte att uppnå bra ramavtal, dels ekonomiskt och affärsmässigt men även ur ett verksamhetsperspektiv samt att kvalitetssäkra genomförda upphandlingar gentemot beställande nämnder. Bra ramavtal anpassade efter verksamheternas behov bidrar sannolikt till en ökad avtalstrohet. Förvaltningen vill i detta sammanhang också påpeka att bra ramavtal förutsätter att beställande nämnder eller motsvarande aktivt deltar och bidrar med kompetens i arbets- och referensgrupper i kommande upphandlingar.

## **Äldrenämnden**

**Äldrenämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 15 november 2007 godkänna förvaltningens förslag till remissvar på stadsledningskontorets tjänsteutlåtande ”Centrala upphandlingar av ramavtal”.

*Reservation* anfördes av Leif Rönngren m.fl. (s) och Muhjde Rashid (v) med hänvisning till sitt gemensamma förslag till beslut, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av Eivor Karlsson (mp) med hänvisning till sitt förslag till beslut, *bilaga*.

**Äldreförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 11 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Idag har respektive nämnd ansvar för att tillhandahålla varor/tjänster som stöd till sin verksamhet. I praktiken har det inneburit att flertalet nämnder deltagit i s.k. samordnade upphandlingar som via stadsledningskontoret givits till upphandlingskonsulter att genomföra. I detta arbete blir nämnderna involverade. Det är framförallt i form av administrativt arbete som fullmaktskorrespondens, där varje upphandlande nämnd varit tvungen att anmäla intresse och underteckna fullmakt/-er för samtliga delar i upphandlingsprocessen.

Förvaltningen ställer sig positiv till att utvidga antalet centralupphandlingar av ramavtal. För avtalsområden som berör flertalet eller samtliga nämnder anser förvaltningen att staden kan uppnå affärsmässiga vinster med ett centralt upphandlingsförfarande. Förfarandet med centralupphandling blir tvingande för nämnderna och innebär att nämnderna är tvungna att avropa mot dessa ramavtal. Det är viktigt att nämnderna är avtalstroga och inte upphandlar från andra leverantörer. För att uppnå ekonomiskt

och affärsmässigt bra avtal för staden är det viktigt att avtalen anpassas efter stadens behov, vilket på sikt kommer att bidra till ökad avtalstrohet.

Av de avtalsområden som stadsledningskontoret föreslår ska centralupphandlas är områden som är generella och bör vara giltiga för de flesta nämnder. Det är viktigt, som stadsledningskontoret påpekar, att detta är ett första förslag till vilka avtalsområden som bör omfattas av centralupphandling. Det är viktigt att avtalsområdena för centralupphandling är dynamiskt, då behov och förutsättningar förändras över tiden.

De föreslagna centrala avtalsområdena kommer att innebära stora volymer. Det är viktigt att upphandlingarna ”paketeras” på ett sådant sätt att nya mindre företag har möjlighet att delta i upphandlingarna.

Stadsledningskontoret föreslår att servicenämnden ges i uppdrag att genomföra föreslagna centralupphandlingar. Äldreförvaltningen anser att det är viktigt att staden själva har en effektiv och kompetent organisation för att genomföra centralupphandlingar. Servicenämnden får en viktig roll när det gäller att bevaka, ta tillvara och samordna stadens intressen i samband med centralupphandlingar. I detta arbete är det viktigt att stadens nämnder, som ska avropa mot avtalen, är delaktiga för att med stadens samlade kunskap tillse att upphandlingarna blir så bra som möjligt både ur ett verksamhets som ekonomiskt perspektiv för stadens verksamheter.

## **Bromma stadsdelsnämnd**

**Bromma stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 29 november 2007 ställa sig bakom förvaltningens tjänsteutlåtande och tillstyrka förslaget.

**Bromma stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 7 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

De avtalsområden som föreslås centralupphandlas är av sådan karaktär att de väl lämpar sig för centralupphandling. Förvaltningen ställer sig bakom stadsledningskontorets förslag.

Kommunstyrelsen svarar enligt förslaget för finansieringen av basutbudet. Förvaltningen förutsätter att finansieringen avser såväl planering, genomförande som uppföljning och information samt vård av avtalen.

Det som är angeläget är att ett bra referensgruppsarbete kommer till stånd i framtiden av kravspecifikationer för de olika avtalsområdena. För ett bra referensgruppsarbete krävs att representanter från olika verksamheter kan delta i arbetet som tar viss tid. Förvaltningens erfarenhet är att det inte är helt lätt att få med personal från verksamheterna i referensgruppsarbete om det är förenat med t ex kostnader för vikarier för schemalagd personal.

Förvaltningen föreslår därför att kommunstyrelsen som ett led i finansieringen av centralupphandlingarna även ersätter berörd enhet för sådana kostnader. Det skulle

innebära en viktig markering från kommunstyrelsens sida att man vill ha representanter från verksamheterna i referensgruppsarbetet.

### **Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd**

**Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 29 november 2007 åberopa förvaltningens svar som svar till kommunstyrelsen.

*Reservation* anfördes av ledamöterna Lennart Pöppel och Sonja Mogert, tjänstgörande ersättarna Linnéa Björnström och Lars-Göran Carlsson (alla s) samt ledamöterna Rosa Lundmark (v) och Jonas Eklund (mp) till förmån för det egna förslaget, *bilaga*.

**Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 5 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har inget att invända mot förslaget med centralupphandling och att ansvaret för de föreslagna avtalsområdena flyttas från nämnderna till kommunfullmäktige.

Förvaltningen bedömer att de avtalsområden som föreslås inte är så specifika för förvaltningens verksamhet utan lämpar sig väl för centralupphandlingar.

Tidigare samordnade upphandlingar har krävt en omfattande administration. Förslaget att flytta ansvaret från nämnderna till kommunfullmäktige kommer att underlätta denna administration.

Förvaltningen anser dock att nämnderna även i fortsättningen själva får besluta om verksamhetsnära upphandlingar och låta förvaltningen genomföra dessa. Förvaltningen betonar även vikten av att nämnderna får möjlighet att yttra sig framöver om det tillkommer förslag på nya avtalsområden som ska ingå i centralupphandling.

### **Farsta stadsdelsnämnd**

**Farsta stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 15 november 2007 att som svar på remissen godkänna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

*Reservation* anfördes av Louise Shaughnessy (mp) till förmån för eget förslag, *bilaga*.

**Farsta stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 25 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen anser att det är bra att staden tydligare samordnar den aktuella typen av upphandlingar. Tydliga vinster med förslaget är att administrationen kring dessa typer av upphandlingar minskar och att staden genom en bra samordning bättre torde kunna utnyttja sin storlek för att uppnå bra avtalsvillkor.

Som påpekas i ärendet är det viktigt att de avtalsområden som föreslås bli föremål för central upphandling genom servicenämnden kan förändras över tid, i takt med att nämndernas behov förändras.

Det bör också sägas att behovet av samordnade upphandlingar (där olika nämnder går samman i olika konstellationer för gemensamt genomföra upphandlingar) kvarstår. Det gäller framför allt mer verksamhetsnära tjänster som är gemensamma för stadsdelsnämnderna (inhyrning av personal, städtjänster, vissa konsulttjänster m.m.).

### **Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd**

**Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 15 november 2007 godkänna och överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen till kommunstyrelsen.

*Särskilt uttalande* gjordes av ledamoten Ylva Wahlström m.fl. (mp) med instämmande av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) och ledamoten Kjell Marténg m.fl. (v), *bilaga*.

**Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 21 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att servicenämnden ges ansvaret för att upphandla ramavtal för de avtalsområden som inte bedöms som specifika för en verksamhet inom en särskild nämnd, utan utgör ett stöd till respektive kärnverksamhet inom många eller samtliga nämnder. Detta bör ge vinster såväl affärsmässigt som resursmässigt. Det är inte ekonomiskt för staden om flera olika nämnder genomför upphandlingar inom samma områden när behoven är likartade.

Förvaltningen håller också med om att det finns avtalsområden som ur ett strategiskt perspektiv, förutom de affärsmässiga vinsterna, bör ges enhetlighet och kontroll via central upphandling. Exempel på sådana avtalsområden som stadsledningskontoret lyfter fram är el, tryckeritjänster samt yrkeskläder och skor. Sådana avtal kan inte i sin helhet hänföras till en verksamhet inom en specifik nämnd, och därmed bör alla nämnder ges samma förutsättningar. Ett avtalsområde som inte nämns är bemannings-tjänster. Förvaltningen anser att det till fullo uppfyller kravet på att inte vara specifikt för en verksamhet inom en särskild nämnd, utan utgör ett *stöd* till respektive kärnverksamhet.

I dagsläget har nämnderna ofta deltagit i s.k. samordnade upphandlingar när det gäller ramavtal inom nämnda områden. Dessa upphandlingar har genomförts av upphandlingskonsulter på uppdrag från stadsledningskontoret. I dessa s.k. samordnade upphandlingar där t.ex. flera andra kommuner kan delta, har Stockholms stad utgjort en av beställarna och därmed har stadens behov inte alltid stått i fokus. Nämnderna har själva fått besluta om deltagande och förfaringssättet innebär en omfattande fullmaktskorrespondens där varje upphandlande enhet har varit tvungen att anmäla intresse och underteckna fullmakt/er för samtliga delar i upphandlingsprocessen. Förvaltningen ser att påtagliga administrativa vinster ges med ett centralt upphandlingsförfarande.

I ärendet anger stadsledningskontoret att nämnderna i och med detta fråntas rådighet att upphandla motsvarande varor och tjänster. Förvaltningen ser inget negativt i detta, då det är viktigt att staden ses som en enhet gentemot leverantörer inom avtalsområden där behoven är likartade för många eller samtliga nämnder. Med tidigare förfarande har samtliga nämnder, som också är upphandlande enheter, frivilligt fått välja om de vill delta eller inte. Detta har orsakat en otydlighet både för avropande enheter och leverantörer med risk för minskad avtalstroheten som följd. Förvaltningen instämmer i att avtalstroheten bör öka med ett centralt upphandlingsförfarande inom de angivna avtalsområdena. Avtalen kan bättre anpassas efter Stockholms stads behov och ingen tvekan behöver råda för den avropande enheten huruvida den egna nämnden ingår i ramavtalet eller inte.

Förvaltningen ställer sig också positiv till att stadsledningskontoret anger att det förslag på avtalsområden som anges inte är statsikt utan kan förändras över tid. Det är viktigt att nämnderna ges möjlighet att påverka inom vilka områden centralupphandling bör göras när behoven av olika anledningar förändras, och förvaltningen förutsätter att den processen klargörs.

För att få bästa möjliga ramavtal förutsätts nämnderna lägga vikt vid att avropande enheter deltar i referensgruppsarbete. Förvaltningen anser att detta måste tydliggöras för såväl nämnderna som verksamheterna inom varje nämnd. Att delta i referensgruppsarbete innebär att man är borta från sina ordinarie arbetsuppgifter under vissa tider, och vid dessa tillfällen representerar man stadsdelen och ska föra fram inte bara den egna verksamhetens, utan den egna stadsdelens behov och önskemål inom avtalsområdet.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen, som svar på remissen.

### **Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd**

**Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 27 november 2007 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

*Reservation* anfördes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s) mot beslutet med hänvisning till eget yrkande, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av ledamot Tomas Melin (mp) och ledamot Leif Larsson (v) mot beslutet, *bilaga*.

**Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 14 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget att centralisera upphandling av ej verksamhetsspecifika avtalsområden. Det system som råder i dag, med samordnade upphandlingar som är frivilliga och med otydliga ansvarsområden, är ineffektivt och skapar osäkerheter för både nämnder och leverantörer.

En risk med att vissa upphandlingar centraliseras kan vara att kontraktsvärdena och avtalsvolymerna blir så omfattande att små och mellanstora företag kan få svårt att hävda sig i konkurrens med större företag som vill leverera varor och tjänster till staden. Det är viktigt att en strukturändring av det slag som föreslås inte medför att konkurrensen snedvrids. Förvaltningen utgår från att kommunstyrelsen är väl medveten om problematiken.

Förvaltningen betonar vikten av att nämnderna bibehåller upphandlingskompetens på lokal nivå i tillräcklig utsträckning, då det – precis som stadsledningskontoret konstaterar – även framgent kommer att finnas nämndspecifika verksamheter som måste upphandlas i konkurrens.

### **Kungsholmens stadsdelsnämnd**

**Kungsholmens stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 22 november 2007 överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

*Reservation* anfördes av Håkan Wahlén m.fl (s), Reijo Kittilä (v) och Jakop Dalunde (mp) med hänvisning till sitt gemensamma förslag, *bilaga*.

**Kungsholmens stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 5 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i SLK:s bedömningar och stöder i allt väsentligt förslaget till områden för centralupphandling. Det är naturligtvis så att en kommun av Stockholms storlek kan uppnå stora affärsmässiga vinster med ett centralt upphandlingsförfarande. Förvaltningen instämmer även i bedömningen att staden kan få administrativa vinster av att genomföra centrala upphandlingar i stället för förfarandet med gemensamma upphandlingar. Det vore därför en fördel om fler områden kunde innefattas i framtiden. Ett exempel är varor och tjänster som är tekniskt komplicerade, för vilka upp-



handlingarna ofta kräver specialkompetens. Ett exempel är trygghetslarm för äldre och funktionsnedsatta.

Å andra sidan står vinsten med centralupphandling emot målet att bereda små och nya företag möjlighet att lägga anbud. För att detta ska vara möjligt är det ofta ett krav att objekten ”paketeras” i mindre områden.

Förvaltningen instämmer i att det är viktigt för möjligheterna att göra goda affärer i framtiden att uppnå avtalstrohet i stadens verksamheter. Detta är sannolikt inte beroende på vilken förvaltning som genomför upphandlingarna utan avgörs av andra faktorer såsom kunskap hos medarbetarna om syftet och en välfungerande information.

### **Norrmalms stadsdelsnämnd**

**Norrmalms stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 22 november 2007 att besvara remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Jan Valeskog m.fl. (s) och ledamoten Hans Enroth (v), *bilaga*.

*Reservation* anfördes av Yildiz Kafkas (mp), *bilaga*.

**Norrmalms stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 26 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget till centralupphandling inom de angivna avtalsområdena. Genom centralupphandling av vanligt förekommande varor och tjänster finns goda förutsättningar för att minska stadens totala kostnader för upphandling.

Som stadsledningskontoret framhåller kommer servicenämnden att ha en viktig roll när det gäller att bevaka, ta tillvara och samordna stadens intressen inom de olika avtalsområdena. Förvaltningen delar stadsledningskontorets uppfattning om vikten av att beställande nämnder deltar i referensgrupper inför kommande upphandlingar för att kunna påverka villkoren vad gäller t.ex. kvalitet och leveranstider.

Som stadsledningskontoret påpekar har de samordnade upphandlingar som hittills genomförts i staden resulterat i en omfattande ”fullmaktskorrespondens”, där varje upphandlande enhet varit tvungen att underteckna fullmakt för samtliga delar i upphandlingsprocessen. Centralupphandling inom ett förhållandevis stort antal avtalsområden, ger således också rent administrativa vinster.

Det är bra att stadsledningskontoret framhåller vikten av avtalstrohet och nämndernas ansvar för att säkra avtalstroheten inom de egna verksamheterna. Det finns samtidigt situationer där avtalstrohet ställs mot skyldigheten för verksamhetsansvariga chefer att hålla budget, vilket i vissa fall kan leda till inköp av varor och tjänster vid sidan av

gällande avtal. Naturligtvis måste strävan vara att öka avtalstroheten, något som på sikt ökar möjligheten att vid framtida upphandlingar teckna mera förmånliga avtal.

### **Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd**

**Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 22 november 2007 överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

*Reservation* anfördes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (s), samt Gunilla Bhur m.fl. (v) till förmån för eget beslut, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av Jakob Dencker m.fl. (mp) mot nämndens beslut till förmån för eget beslut, *bilaga*.

**Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 8 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig i allt väsentligt positiv till stadsledningskontorets förslag. Centraliseringen till serviceförvaltningen kan ge avsevärda vinster såväl i tid som i minskade administrativa kostnader för stadsdelsförvaltningen. Det är viktigt att centralisering och standardisering av avtalen utformas på ett sätt som stimulerar till avtalstrohet. Därför kan det även vara av beaktansvärd betydelse att förvaltningarna fortsatt bereds tillfälle att medverka i referensgrupper där möjlighet ges till påverkan och viss anpassning till lokala förutsättningar. Förvaltningen ser fram emot att stadsledningskontoret löpande utvecklar de elektroniska möjligheterna i upphandlings- och inköpsystemen som kan ge ytterligare effektiviseringar.

### **Skarpnäcks stadsdelsnämnd**

**Skarpnäcks stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 7 november 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen ”Centrala upphandlingar av ramavtal”.

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp) till förmån för gemensamt förslag till beslut, *bilaga*.

**Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 12 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget med centralupphandling. De avtalsområden som föreslås i ärendet är samtliga av det slaget att de även tidigare upphandlats genom någon form av samordnad upphandling. Varorna/tjänsterna är inte specifika för en

verksamhet inom en särskild nämnd utan är ett stöd till kärnverksamheterna. Det finns inte några vinster att göra genom att nämnden själv, eller i samarbete med någon/några andra nämnder, skulle upphandla dessa varor/tjänster. Det är därför enbart positivt att ansvaret flyttas från stadsdels- och facknämnder till kommunfullmäktige.

Ett problem med de tidigare samordnade upphandlingarna är att det har krävts en omfattande administration. Förfaringssättet hittills i staden gällande de samordnade upphandlingarna, har utgjorts av en omfattande fullmaktskorrespondens, där varje upphandlande enhet varit tvungen att anmäla intresse och underteckna fullmakt/er för samtliga delar i upphandlingsprocessen. När nu ansvaret föreslås förflyttas från stadsdels- och facknämnder till kommunfullmäktige kommer det att underlätta denna administration avsevärt. Förslaget att servicenämnden får ansvaret för att upphandla ramavtal för avtalsområdena och att stadsdirektören får i uppdrag att teckna överenskommelse med serviceförvaltningen är en naturlig konsekvens av beslutet att flytta på ansvaret.

Det förslag på avtalsområden som presenteras ser stadsledningskontoret som en start för arbetet med översyn av stadens avtals- och upphandlingsfrågor. Förvaltningen förutsätter då att stadsdels- och facknämnder får möjlighet att yttra sig om det framöver tillkommer förslag på nya avtalsområden som ska ingå i centralupphandling. Förvaltningen är positiv till förslaget att finansiering sker inom kommunstyrelsens budgetram. Om kostnaderna framöver kommer att belasta stadsdels- och fackförvaltningar är det viktigt med en liknande konstruktion som idag finns med de avtal som Kommentus förhandlar fram, dvs. att kostnaderna för upphandlingen ingår i avropspris.

Sammanfattningsvis är förvaltningen positiv till förslaget och delar uppfattningen att staden kan uppnå affärsmässiga vinster med ett centralt upphandlingsförfarande

### **Skärholmens stadsdelsnämnd**

**Skärholmens stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 22 november 2007 som svar på remissen anföra stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Margareta Johansson m.fl (v), Liliane Svensson m.fl. (s), *bilaga*.

*Reservation* anfördes av ledamoten Rebwar Hassan (mp) till förmån för eget förslag till beslut, *bilaga*.

**Skärholmens stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 8 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen ser positivt på stadsledningskontorets förslag på centrala upphandlingar av ramavtal. Det blir både effektivare och mer ekonomiskt att samla upphandling av avtalsområden som är gemensamma för staden i en central funktion, då det krävs både juridisk och ekonomisk specialistkompetens vid upphandling vilket är svårt att bygga upp på samtliga förvaltningar. Därutöver kan administrativa vinster uppnås eftersom gemensamma upphandlingar idag föregås av en omfattande fullmaktskorrespondens för samtliga delar i upphandlingsprocessen, då samtliga nämnder idag har ett eget ansvar för att tillhandahålla varor och tjänster som stöd till verksamheterna, vilket i praktiken inneburit ett deltagande i sk samordnade upphandlingar som stadsledningskontoret givits i uppdrag via upphandlingskonsulter att genomföra. Dessa upphandlingar har ofta omfattat flera kommuner och landsting. Genom att samla upphandlingsförfarandet till Serviceförvaltningen kommer staden att kunna teckna avtal som är väl anpassade efter stadens behov och förhållanden och som är av god kvalitet, både ekonomiskt och administrativt och som uppfyller verksamheternas krav.

Servicenämnden föreslås ges ett basuppdrag gällande upphandling för hela staden och kommer därutöver att mot ersättning erbjuda konsulttjänster i de fall lokala upphandlingar sker vid förvaltningen.

### **Spånga-Tensta stadsdelsnämnd**

**Spånga-Tensta stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 15 november 2007 att som svar på remissen överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

*Särskilt uttalande* gjordes av Ann-Katrin Åslund (fp), Ole-Jörgen Persson m.fl. (m) och Gabriel Dison (kd), *bilaga*.

*Reservation* anfördes av ledamöterna Rune Olofsson (s), Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v), Ornina Younan (s), Eva Andersson (s), och tjänstgörande ersättaren Azad Hassan (s), *bilaga*.

**Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 2 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget om centrala upphandlingar av ramavtal inom de föreslagna områdena är bra. Att göra förvaltningslokala upphandlingar inom alla de verksamhetsområden som stadsdelen har behov eller ansvarar för är både tid- och resurskrävande. Då är det bättre med centrala upphandlingar av ramavtal som administreras av annan myndighet så att stadsdelen kan sätta fokus på och göra egna upphandlingar inom sina kärnverksamheter.

Vidare är det viktigt att gemensamma avtal registreras på en gemensam databas, vilket underlättar avrop och uppföljning av avtalens innehåll. Avrop och uppföljning av avtalen har varit bristfälligt dels beroende på att avtalen ej tillräckligt täckt det behov

som stadsdelen haft och/eller leverantörerna brustit i sina åtaganden, dels att det har varit svårt att klaga på och avbryta ingångna avtal.

En förutsättning för att centrala upphandlingar av ramavtal ska falla väl ut är att det finns väl fungerande referensgrupper som känner till verksamheterna väl och är insatta i detaljer som ibland kan ha stor betydelse för både avrop och uppföljning. Ett problem idag är, att det är svårt att få gehör för klagomål hos leverantören samt att fel och brister inte avhjälpas i enlighet med avtal. Vitesklausulen i avtalen utnyttjas sällan eftersom det för det mesta inte ger förvaltningen tillbaka kostnaderna i form av nedlagt tid m.m. Därför är det viktigt att serviceförvaltningen får i uppdrag att svara för kvalitetssäkring av upphandlingarna gentemot beställande nämnd och samordna kravställande och behovsinventering.

I sin helhet anser stadsdelsförvaltningen att de i remissen framlagda förslagen är bra.

### **Södermalms stadsdelsnämnd**

**Södermalms stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 29 november 2007 att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämnar och åbe-ropar nämnden förvaltningens tjänsteutlåtande.

Nämnden anför därutöver:

Södermalms stadsdelsnämnd anser att småföretagens möjligheter att konkurrera måste beaktas vid upprättandet av förfrågningsunderlag vid centrala upphandlingar. Vi menar att detta skulle öka mångfalden av företag i staden och i förlängningen därmed förstärka konkurrensen.

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Maria Palme m.fl. (s) samt tjänstgörande ersättarna Anders Källhed (mp) och Heinz Spira (v) till förmån för eget förslag till beslut, *bilaga*.

**Södermalms stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 12 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att servicenämnden ges ansvaret för att upphandla ramavtal för de avtalsområden som inte bedöms som specifika för en verksamhet inom en särskild nämnd, utan utgör ett stöd till respektive kärnverksamhet inom många eller samtliga nämnder. Detta bör ge vinster så väl affärsmässigt som resursmässigt. Det är inte ekonomiskt för staden om flera olika nämnder genomför upphandlingar inom samma områden när behoven är likartade.

Förvaltningen håller också med om att det finns avtalsområden som ur ett strategiskt perspektiv, förutom de affärsmässiga vinsterna, bör ges enhetlighet och kontroll via central upphandling. Exempel på sådana avtalsområden som stadsledningskontoret

lyfter fram är el, tryckeritjänster samt yrkeskläder och skor. Sådana avtal kan inte i sin helhet hänföras till en verksamhet inom en specifik nämnd, och därmed bör alla nämnder ges samma förutsättningar. Ett avtalsområde som inte nämns är bemannings-tjänster. Förvaltningen anser att det till fullo uppfyller kravet på att inte vara specifikt för en verksamhet inom en särskild nämnd, utan utgör ett stöd till respektive kärnverksamhet.

I dagsläget har nämnderna ofta deltagit i s.k. samordnade upphandlingar när det gäller ramavtal inom nämnda områden. Dessa upphandlingar har genomförts av upphandlingskonsulter på uppdrag från stadsledningskontoret. I dessa s.k. samordnade upphandlingar där t.ex. fler andra kommuner kan delta, har Stockholms stad utgjort en av beställarna och därmed har stadens behov inte alltid stått i fokus. Nämnderna har själva fått besluta om deltagande och förfaringsättet innebär en omfattande fullmaktskorrespondens där varje upphandlande enhet varit tvungen att anmäla intresse och under-teckna fullmakter för samtliga delar i upphandlingsprocessen. Förvaltningen ser att på tagliga administrativa vinster ges med ett centralt upphandlingsförfarande.

I ärendet anger stadsledningskontoret att nämnderna i och med detta fråntas rådighet att upphandla motsvarande varor och tjänster. Förvaltningen ser inget negativt i detta, då det är viktigt att staden ses som en enhet gentemot leverantörer inom avtalsområden där behoven är likartade för många eller samtliga nämnder. Med tidigare förfarande har samtliga nämnder, som också är upphandlande enheter, frivilligt fått välja om de vill delta eller inte. Detta har orsakat en otydlighet både för avropande enheter och leverantörer med risk för minskad avtalstrohet som följd. Förvaltningen instämmer i att avtalstroheten bör öka med ett centralt upphandlingsförfarande inom de angivna avtalsområdena. Avtalen kan bättre anpassas efter Stockholms stads behov och ingen tvekan behöver råda för den avropande enheten huruvida den egna nämnden ingår i ramavtalet eller inte.

Förvaltningen ställer sig också positiv till att stadsledningskontoret anger att det förslag på avtalsområden som anges inte är statiskt utan kan förändras över tid. Det är viktigt att nämnderna ges möjlighet att påverka inom vilka områden centralupphandling bör göras när behoven av olika anledningar förändras, och förvaltningen förutsätter att den processen klagörs.

För att få bästa möjliga ramavtal förutsätts nämnderna lägga vikt vid att avropande enheter deltar i referensgruppsarbetet. Förvaltningen anser att detta måste tydliggöras för såväl nämnderna som verksamheterna inom varje nämnd. Att delta i referensgruppsarbetet innebär att man är borta från sina ordinarie arbetsuppgifter under vissa tider, och vid dessa tillfällen representerar man stadsdelen och ska föra fram inte bara den egna verksamhetens, utan den egna stadsdelens behov och önskemål inom avtalsområdet.

## **Älvsjö stadsdelsnämnd**

**Älvsjö stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 29 november 2007 överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss.

*Reservation* anfördes av Majvi Andersson m fl (s) med hänvisning till eget förslag, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av ledamoten Maj-Len Eklund (v) mot nämndens beslut med hänvisning till eget förslag, *bilaga*.

*Reservation* anfördes av ledamoten Kenneth Rönquist (mp) mot nämndens beslut, *bilaga*.

**Älvsjö stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 11 oktober 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsnämnden ställde sig redan i sitt remissvar på stadens förslag till ny policy för upphandling och konkurrensutsättning positiv till centrala upphandlingar av ramavtal. Centrala upphandlingar av ramavtal avseende s.k försörjningsvaror-/tjänster ger både skalfördelar och minskar nuvarande administration av gemensamma upphandlingar, där varje upphandlande enhet/nämnd ska besluta om deltagande, lämna fullmakter etc.

Förvaltningens mening är att föreliggande förslag om val av avtalsområden för centrala upphandlingar träffar rätt avtalsområden. Det är också följdriktigt att kommunstyrelsen tecknar avtal med servicenämnden om upphandling och avtalsförvaltning. Förvaltningen föreslår således stadsdelsnämnden att överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss.

## **Östermalms stadsdelsnämnd**

**Östermalms stadsdelsnämnd** avstår från att svara på remissen.

## **Kommunstyrelsens handikappråd**

**Kommunstyrelsens handikappråd** beslutade på sitt sammanträde den 14 januari 2008 att som svar på remissen lämna följande yttrande.

Stockholms stad är genom sin storlek en mycket betydelsefull upphandlare av såväl varor som tjänster. Av detta följer att staden också har stora möjligheter men också ett stort ansvar för att påverka marknaden i en riktning som höjer medvetenheten hos producenterna om att alla människor är olika och har olika behov. Det duger inte att producera för en genomsnittsmänniska som inte finns i verkligheten.

Handikapprådet vill därför att Design-för-alla-perspektivet ska prägla allt arbete med upphandlingar som staden står bakom. Konkret kommer det att innebära att avtalen måste innehålla handikappaspekter som kommer att se olika ut beroende på vilken produkt eller tjänst det handlar om. Det är en stor skillnad mellan att upphandla t.ex. läromedel för den obligatoriska skolan, resebyråttjänster, färdiglagad mat och konsulttjänster inom bygg- och anläggningssektorn.

Eftersom insikten om handikappfrågornas bredd än så länge inte finns i erforderlig utsträckning bland dem som utarbetar upphandlingsunderlag anser rådet att handikapprörelsens kunskaper och erfarenheter tills vidare måste tas till vara i varje upphandling.

*Vi yrkar därför att*

- alla upphandlingsunderlag ska innehålla för avtalsområdet relevanta handikappaspekter
- såväl stadsledningskontoret som andra förvaltningar som sammanställer upphandlingsunderlag ska inhämta berört handikappråds synpunkter innan underlaget fastställs.



## RESERVATIONER M.M.

### Exploateringsnämnden

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Mirja Räihä Järvinen m fl (s) och ledamoten Ann-Margarethe Livh (v) enligt följande

att i huvudsak godkänna kontorets förslag till beslut,  
samt  
att därutöver anför följande:

Det finns inget principiellt att invända mot centralt upphandlingsförfarande. Det var olyckligt att den borgerliga majoriteten avskaffade den centrala upphandlingsorganisationen under sin förra majoritetsperiod.

Några saker bör dock tilläggas. För att den samordnade upphandlingen ska kunna uppnå för staden angelägna mål bör upphandlingarna innehålla för staden och dess medborgare angelägna krav. Bland annat bör upphandlingarna innehålla följande:

- Anti- diskrimineringsklausul
- Miljökrav
- Tillämpning av Vita Jobb- modellen för att komma tillrätta med svartjobb och missförhållanden på arbetsmarknaden

Det har betydligt större betydelse för staden och dess invånare än begrepp som ”affärs-mässighet” och ”kärnverksamhet” som ingen hittills har lyckats definiera.

*Reservation* anfördes av ledamoten Emilia Hagberg (mp) samt *ersättaryttrande* av ersättaren Torkel Tigerschiöld (mp) enligt följande

att delvis godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss Central upphandling av ramavtal,

att Servicenämnden får i uppdrag att speciellt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen,

att remissvaret ska kompletteras med följande:

Skäl för att använda centralupphandling är förutom administrativa vinster och enhetlighet också viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha

dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav. och att entreprenören följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30 % ekologisk. Upphandling av bilpooler underlättar genom central upphandling och bör vara förstahandsalternativet vid val av bilar. Samordning av transporter bör vidareutvecklas vid all upphandling.

Med centralupphandling ökar också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ges Servicenämnden i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Vid genomförande av ökad centralupphandling måste det också säkerställas att även små entreprenörer kan få möjlighet till ramavtal, t ex genom att man möjliggör anbud i mindre volymer. Det är också tveksamt att servicenämnden, som är besatt av tjänstemän genomför upphandlingarna. Det är viktigt med fortsatt politisk insyn och styrning.

*Särskilt uttalande* gjordes av ordförande Joakim Larsson m fl (m), ledamoten Gulan Avci (fp) samt *ersättaryttrande* av ersättaren Christer Mellstrand (c) enligt följande

Utöver praktiska överväganden av vilka varor och tjänster som förtjänar särskilt beaktande eller undantas från centralupphandling vill vi betona vikten av att stadens upphandlingar genomförs på ett konkurrensneutralt sätt. I enlighet med vad som slås fast i stadens upphandlingspolicy är det av stor vikt att upphandlingar utformas på ett sätt som inte missgynnar mindre företag.

## **Fastighetsnämnden**

*Reservation* anfördes av ledamoten Bengt Sandberg m.fl. (s) och ledamoten Åke Mezán (v) enligt det av dem gemensamt framställda yrkandet, enligt följande

Fastighetsnämnden beslutar

att i huvudsak godkänna kontorets förslag till beslut  
samt  
att därutöver anföra följande

Det finns inget principiellt att invända mot centralt upphandlingsförfarande. Det var olyckligt att den borgerliga majoriteten avskaffade den centrala upphandlingsorganisationen under sin förra majoritetsperiod.

Några saker bör dock tilläggas. För att den samordnade upphandlingen ska kunna uppnå för staden angelägna mål bör upphandlingarna innehålla för staden och dess medborgare angelägna krav. Bland annat bör upphandlingarna innehålla följande:

- Anti- diskrimineringsklausul
- Miljökrav
- Tillämpning av Vita Jobb- modellen för att komma tillrätta med svartjobb och missförhållanden på arbetsmarknaden

Det har betydligt större betydelse för staden och dess invånare än begrepp som ”af-färsmässighet” och ”kärnverksamhet” som ingen hittills har lyckats definiera.

*Särskilt uttalande* gjordes av vice ordföranden Martin Michel (mp) och ersättaren Ann Westlund (mp), enligt följande

Miljöpartiet hänvisar till särskilt uttalande i BB ärende 2 samt särskilt uttalande till KS ärende 20 om 'Policys för upphandling och konkurrensutsättning' 2007-02-07.

Att centralisera inköp av exempelvis förbrukningsmateriel, litteratur, livsmedel, möbler och belysning, tidningar och tidskrifter tror vi inte ger några större ekonomiska vinster. Däremot finns stor risk för likriktning och utarmning av mångfald och positiva konsekvenser av att man tidigare kunnat profilera eller kundanpassa utbudet av dessa varor och tjänster.

Inte heller gynnas lokalproducerade varor och tjänster genom central upphandling och lokal kännedom om små intressanta och nytänkande leverantörer kommer att försvinna med detta system. Centralisering har provats förr med ofta negativa konsekvenser för alla parter.

I ärendet nämns inget om hur pris kommer att viktas mot andra kriterier i anbudsun-derlagen så som miljökrav / policy, lättillgänglighet, organisation, kvalitet med mera vilket vi ser som en allvarlig brist.

## **Idrottsnämnden**

*Reservation* anfördes av Mehdi Oguzsoy (v) till förmån för sitt förslag till beslut enligt följande

Att inte godkänna redovisat tjänsteutlåtande som svar på remissen samt därutöver anför följande:

Stadens nämnder och förvaltningar ska överhuvudtaget inte åläggas att lämna en obli-gatorisk plan för konkurrensutsättning. Stadens verksamheter ska ge våra medborgare bästa möjliga service, kvalitet och inflytande till lägsta möjliga kostnad och miljöpå-verkan samt med hänsyn tagen till ILO:s konventioner om föreningsfrihet, tvångsarbe-te, diskriminering och barnarbete. Självfallet ska lagstiftningen och kommunfullmäk-tiges övergripande mål styra både verksamhet som drivs i egen regi och upphandlad verksamhet.

Under vår majoritet de senaste fyra åren var vi restriktiva till konkurrensutsättning eftersom vi ville bygga vår nya policy på utvärderingarna av den tidigare borgerliga majoritetens privatiseringspolitik. Utvärderingarna visade att konkurrensutsättningen medfört lägre kvalitet och sämre situation för medarbetarna samtidigt som verksamheten inte blivit billigare. Mycket oroande belägg gavs för att brukarna upplevt kvaliteten som markant sämre i privat regi. Medarbetare som återgått i kommunal tjänst var i huvudsak mer nöjda med allt som de återvänt till, särskilt arbetsmiljön, anställningstryggheten och kompetensutvecklingen. Effekterna på demokratin blev tyvärr inte ordentligt utredda, varför vi noga måste bevaka demokratiförlusterna när majoriteten driver igenom sina omfattande planer på privatiseringar.

*Reservation* anfördes av Else Lundin (mp) till förmån för sitt förslag till beslut enligt följande.

Att godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss Central  
upphandling av ramavtal  
Att därutöver besluta att komplettera svaret med följande text:

1. stadens idrottsanläggningar ska vara föregångare när det gäller energieffektiv och miljövänlig teknik. Idrottsnämndens verksamheter för med sig förhållandevis höga energikostnader, bland annat för produktion av is och uppvärmning av vatten och luft i simhallar, idrottsplatser och -hallar. Idrottsanläggningar kan vara lämpliga platser för stadens satsningar på alternativ energi. Därför är det vid upphandling av synnerlig vikt att kunskapskrav vad beträffar energieffektiv drift samt kemikalier finns med i den tekniska specifikationen.

Med hänsyn till begränsade resurser samt miljön är det av särskild vikt att den utrustning som finns vid idrottsförvaltningens anläggningar är så energisnål som möjligt. Särskild hänsyn ska i så stor utsträckning som möjligt tas till miljöaspekter i allmänhet och energikonsekvenser i synnerhet när upphandling av varor och tjänster sker vilket på sikt leder till kostnadsbesparingar på grund av energieffektivisering.

2. i förfrågningsunderlagets villkor skall framgå att upphandlingsavtalet kan hävas om företrädare för entreprenören under avtalstiden blir dömd för olaga diskriminering eller om entreprenören tvingas betala ut skadestånd enligt följande lagstiftning:

- ☐ Jämställdhetslagen
- ☐ Lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet
- ☐ Lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder
- ☐ Lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning

## Kulturnämnden

*Reservation* anfördes av vice ordförande Roger Mogert (s), ledamöterna Ann Mari Engel (v) och Eva Louise Erlandsson Slorach (s) samt tjänstgörande ersättaren Inga Granberg (s) enligt det av dem framställda yrkandet enligt följande

att delvis godkänna förvaltningens förslag, samt  
att därutöver anförda följande:

Kortsiktigt kan en konkurrensutsatt upphandling leda till sänkta kostnader men det behöver inte alls göra det. Varje upphandling är också förknippad med en transaktionskostnad och omorganiseringskostnad. Samtidigt finns flera nackdelarna med att lägga ut verksamheter i privata intressenters händer, bland annat blir ofta konsekvensen lägre kontinuitet, mindre synergieffekter samt lägre grad av demokratisk styrning och öppenhet.

Vi anser att upphandlingspolicyn ska reglera miljökrav vid upphandling, anti-diskriminering, meddelarfrihet och sociala hänsyn. Vi anser att detta är oerhört viktiga områden som nämns alldeles för lite i förslaget till upphandlingspolicy.

Syftet med såväl upphandlad som icke-upphandlad verksamhet som staden har ansvar för är givetvis att stadens invånare ska få bästa möjliga service och kvalitet till lägsta möjliga kostnad. Det är dock självklart inte en acceptabel effekt att kostnaderna sänks genom att personalens arbets- och anställningsförhållanden i entreprenaden är avsevärt sämre än de som erbjuds stadens anställda. Upphandlingar ska sträva efter att garantera konkurrens på lika villkor.

När ett oseriöst företag lägger ett lågt vinnande anbud på en nivå som det långsiktigt inte är möjligt att konkurrera med om leverantören betalar för branschen skäligen löner, skatter, avgifter och en normal vinst, slås de seriösa företagen ut, eller tvingas börja fuska de också. Varje år förlorar det offentliga stora inkomster på grund av skattefusk. Kampen mot svartarbete är en uppgift som angår alla - även kommunen som upphandlare.

Stockholms stad upphandlar varje år varor och tjänster för cirka 10 miljarder kronor. Hur dessa skattemedel används har en avgörande betydelse varför det offentliga som aktör i detta avseende kan påverka marknaden i positiv bemärkelse för att förbättra förhållandena i samhället.

Staden kan ta sitt ansvar för personalens anställningsförhållanden hos leverantörer genom att ställa krav i samband med upphandlingar. För att passa den svenska arbetsmarknaden anser jag att dessa krav bör ställas med utgångspunkt i kollektivavtalen, lämpligen enligt den så kallade "Vita jobb-modell" som har prövats framgångsrikt av staden.

2004 genomfördes en undersökning som visade att personal som återgått i kommunal tjänst och jämför med hur de hade det i enskild verksamhet är i huvudsak mer nöjda med allt i den kommunala verksamhet de återgått till. Särskilt gäller det arbetsmiljön, anställningstryggheten och möjligheten till vidareutbildning. Det är därför viktigt att det i den nya policyn redogörs för hur staden i samband med övergång till annan driftsform kan säkerställa att medarbetarnas situation inte försämras. Det är också viktigt att det finns en reell meddelarfrihet även i de verksamheter som bedrivs på entreprenad.

2005 fattade kommunfullmäktige beslut om att samtliga verksamheter skall tillämpa en antidiskrimineringsklausul vid upphandlingar av varor och tjänster. En sådan klausul ger staden rätt att häva avtal med entreprenörer som bryter mot gällande diskrimineringslagstiftning. Syftet är att markera att diskriminering inte accepteras och att säkerställa att skattemedel inte kommer företag och andra organisationer till del om de bryter mot diskrimineringslagstiftningen. Avsikten är att förmå leverantörer att vidta åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering. Som ett led i stadens antidiskrimineringsarbete anser vi att det är väldigt värdefullt att skyldigheten att tillämpa den tidigare anti-diskrimineringsklausulen finns kvar.

Just nu är ett förslag till en ny men betydligt sämre anti-diskrimineringsklausul på remiss i staden. Kravet på att leverantören ser till att även underleverantörer tillämpar antidiskrimineringsklausulen är borta liksom möjligheten till vite vid brott mot anti-diskrimineringslagarna.

Vi har naturligtvis ett ansvar för att se till att skattepengar används effektivt, men också för att se till att fattiga människor i andra länder inte exploateras och utnyttjas i vårt namn. Rättvisemärkt/Fairtrade är en etisk märkning som garanterar konsumenten att de mänskliga rättigheterna har varit i fokus under varans framtagning. Kriterierna för Rättvisemärkt utgår från de grundläggande ILO konventionerna som i sin tur stärker FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. Rättvisemärkt bidrar till att arbetare och odlare får skäligt betalt för det arbete de utför, att barnarbete motverkas, att organisationsrätten främjas, att diskriminering på grund av kön, tro eller hudfärg motverkas samt att ekologiskt odlande uppmuntras. Vi anser att möjligheten att ställa krav på rättvisemärkning bör undersökas i den nya upphandlingspolicyn

Vi anser också att staden ska fortsätta det viktiga arbetet med att ställa miljökrav vid upphandlingar. Miljökraven som ställs ska syfta till att uppnå kraven i stadens miljöprogram.

Genom att ställa miljökrav och sociala krav vid stadens upphandlingar kan stadens upphandlingar bli ett kraftfullt redskap för att driva på mot ekologisk hållbarhet och en socialt rättvis utveckling. De nya policys den borgerliga majoriteten fattat beslut om visar på en klar ambitionsminskning jämfört med den politik vi drev under den förra mandatperioden, både vad gäller sociala krav och miljöhänsyn.

*Reservation* anfördes av ledamoten Kerstin Wickman (mp) enligt det av henne framställda yrkandet enligt följande

Att delvis godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss Central upphandling av ramavtal  
Att Servicenämnden får i uppdrag att speciellt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen  
Att remissvaret ska kompletteras med följande:

Skäl för att använda centralupphandling är förutom administrativa vinster och enhetlighet också viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav och att entreprenören följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30 % ekologisk.

Med centralupphandling ökar också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ges Servicenämnden i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

## **Socialtjänstnämnden**

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Karin Rågsjö (v) mot nämndens beslut till förmån för sitt eget förslag enligt följande

1. Socialtjänstnämnden godkänner delvis förvaltningens förslag till svar på remiss.
2. Socialtjänstnämnden beslutar att därutöver framföra följande.

Centralupphandling av ramavtal inom avtalsområden som berör många nämnder ger stora möjligheter att använda stadens upphandling som hävstång för en hållbar social, ekonomisk och miljömässig utveckling. Det gynnar ansvarstagande företag och kan ses som ett led i en progressiv näringspolitik från stadens sida.

Vi tar självklart avstånd från den centralupphandling av vård- och omsorgsboenden som majoriteten planerar att genomföra. Upphandling av entreprenader inom denna sektor är förödande för kontinuiteten för de äldre och ska inte förekomma inom dessa områden.

Däremot ser vi positivt på centralupphandling av el, bilar, drivmedel, livsmedel och andra områden där staden genom sin storlek på ett avgörande sätt kan bidra till att förbättra miljön. All upphandling ska därför successivt anpassas inom ramen för vårt rättvisa miljöutrymme.

Sociala krav och krav på etiska avtalsvillkor ska också ingå i förfrågningsunderlagen liksom att ILO:s åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet följs. Staden ska i alla upphandlingar verka för en god arbetsmiljö och rimliga anställningsvillkor för personalen enligt den under förra mandatperioden testade ”Vita jobb-modellen”.

Den tidigare antidiskrimineringsklausulen ska återinföras och tillämpas i all upphandling, vilket bland annat innebär att även underleverantörer omfattas av klausulen. Så är inte fallet i den klausul som föreslås av majoriteten. Det är allvarligt eftersom staden riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Krav på en klausul som garanterar anställda i privata företag samma meddelarfrihet som finns i offentliga företag ska vara en självklar del i alla upphandlingar som staden gör. En sådan klausul om meddelarfrihet används redan av Gävleborgs läns landsting.

Många upphandlingar kräver stora byråkratiska och ekonomiska insatser och medför även störningar i verksamheten, omstruktureringskostnader och ekonomiska risker i samband med överklaganden. Staden måste därför som lärande organisation alltid utvärdera varje upphandling och väga de totalekonomiska vinsterna mot förluster i andra avseenden.

Sist men inte minst måste uppföljningen av avtalsvillkoren förbättras kraftigt och staden bör därför inrätta en kontrollfunktion och ta fram anvisningar som stöd i uppföljningsarbetet.

*Reservation* anfördes av Gertrud Brorsson (mp) mot nämndens beslut till förmån för sitt eget förslag enligt följande

1. Socialtjänstnämnden beslutar att delvis tillstyrka förslaget.
2. Socialtjänstnämnden beslutar att därutöver anför följande.

Förslaget som är utskickat från kommunfullmäktige innehåller en rad olika områden där centrala ramavtal föreslås. Förslagen är av en mycket skiftande karaktär och samtidigt anges det några förslag på riktlinjer till avsteg från de centrala ramavtalen. Om detta ska genomföras måste det finnas någon form av eget handlingsutrymme för nämnderna och förvaltningarna att göra inköp lokalt och anpassat efter den verksamhet som bedrivs. Om inte sådana möjligheter finns kan det bli en risk för fördyring av verksamheterna samt att uppköpen inte till fullo är ändamålsenliga.

Det finns naturligtvis för- och nackdelar med centrala upphandlingar. Centrala ramavtal av bl.a. el, taxi och drivmedel är en klar fördel om detta kan göras



*Särskilt uttalande* anfördes av Elisabeth Brandt Ygeman m.fl. (s) enligt följande

Samordning av avtal *kan vara* en god idé om det genomförs på rätt sätt med rätt ställda krav. Remissen visar att det fortfarande finns en rad aspekter att ta hänsyn till innan något beslut slutförs.

Kortsiktigt kan en konkurrensutsatt upphandling leda till sänkta kostnader, men detta är inte nödvändigtvis en given konsekvens. Varje upphandling är till exempel förknippad med en transaktionskostnad och omorganiseringskostnad.

Det är viktigt att upphandlingspolicyn reglerar miljökrav vid upphandling, antidiskriminering, meddelarfrihet och sociala hänsyn. Vi anser att detta är oerhört viktiga områden, men som nämns alldeles för lite i förslaget till upphandlingspolicy.

Syftet med såväl upphandlad som icke- upphandlad verksamhet som staden har ansvar för är givetvis att stadens invånare ska få bästa möjliga service och kvalitet till lägsta möjliga kostnad. Det är dock lika självklart att det inte är en acceptabel effekt att kostnaderna sänks genom att personalens arbets- och anställningsförhållanden i entreprenaden avsevärt försämras än de som erbjuds stadens anställda. Upphandlingar ska sträva efter att garantera konkurrens på lika villkor.

Staden ska ta sitt ansvar för personalens anställningsförhållanden hos leverantörer genom att ställa krav i samband med upphandlingar. För att passa den svenska arbetsmarknaden anser vi att dessa krav bör ställas med utgångspunkt i kollektivavtalen, lämpligen enligt den så kallade "Vita jobb- modell" som har prövats framgångsrikt av staden.

Vi har naturligtvis ett ansvar för att se till att skattepengar används effektivt, men också för att se till att fattiga människor i andra länder inte exploateras och utnyttjas i vårt namn. Rättvisemärkt/Fairtrade är en etisk märkning som garanterar konsumenten att de mänskliga rättigheterna har varit i fokus under varans framtagning. Kriterierna för Rättvisemärkt utgår från de grundläggande ILO konventionerna som i sin tur stärker FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. Rättvisemärkt bidrar till att arbetare och odlare får skäligt betalt för det arbete de utför, att barnarbete motverkas, att organisationsrätten främjas, att diskriminering på grund av kön, tro eller hudfärg motverkas samt att ekologiskt odlande uppmuntras. Vi anser att möjligheten att ställa krav på rättvisemärkning bör undersökas i den nya upphandlingspolicyn

## **Trafik- och renhållningsnämnden**

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Jan Valeskog m fl (s) och ledamoten Torhild Lamo (v) med hänvisning till sitt yrkande enligt följande

att i huvudsak godkänna kontorets förslag till beslut,  
samt  
att därutöver anföra följande:

Det finns inget principiellt att invända mot centralt upphandlingsförfarande. Det var olyckligt att den borgerliga majoriteten avskaffade den centrala upphandlingsorganisationen under sin förra majoritetsperiod.

Några saker bör dock tilläggas. För att den samordnade upphandlingen ska kunna uppnå för staden angelägna mål bör upphandlingarna innehålla för staden och dess medborgare angelägna krav. Bland annat bör upphandlingarna innehålla följande:

- Anti- diskrimineringsklausul
- Miljökrav
- Tillämpning av Vita Jobb- modellen för att komma tillrätta med svartjobb och missförhållanden på arbetsmarknaden

Det har betydligt större betydelse för staden och dess invånare än begrepp som ”af-färsmässighet” och ”kärnverksamhet” som ingen hittills har lyckats definiera.

*Reservation* anfördes av ledamoten Mats Lindqvist (mp) med hänvisning till sitt yrkande enligt följande

|     |                                                                                                        |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| att | delvis godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss Central upphandling av ramavtal,            |
| att | Serviceämnden får i uppdrag att speciellt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen, |
| att | remissvaret ska kompletteras med följande:                                                             |

Skäl för att använda centralupphandling är förutom administrativa vinster och enhetlighet också viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav och att entreprenören följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30% ekologisk.

Med centralupphandling ökar också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ges Serviceämnden i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

## Utbildningsnämnden

*Reservation* anfördes av Roger Mogert m fl (s) med hänvisning till sitt förslag till beslut i enlighet med följande

att delvis godkänna förvaltningens beslut  
att därutöver anförda följande:

Vi anser att upphandlingspolicyn ska reglera miljökrav vid upphandling, anti-diskriminering, meddelarfrihet och sociala hänsyn. Vi anser att detta är oerhört viktiga områden som nämns alldeles för lite i förslaget till upphandlingspolicy.

Kortsiktigt kan en konkurrensutsatt upphandling leda till sänkta kostnader men det behöver inte alls göra det. Varje upphandling är också förknippad med en transaktionskostnad och omorganiseringskostnad. Samtidigt finns flera nackdelarna med att lägga ut verksamheter i privata intressenters händer, bland annat blir ofta konsekvensen lägre kontinuitet, mindre synergieffekter samt lägre grad av demokratisk styrning och öppenhet.

Syftet med såväl upphandlad som icke-upphandlad verksamhet som staden har ansvar för är givetvis att stadens invånare ska få bästa möjliga service och kvalitet till lägsta möjliga kostnad. Det är dock självklart inte en acceptabel effekt att kostnaderna sänks genom att personalens arbets- och anställningsförhållanden i entreprenaden är avsevärt sämre än de som erbjuds stadens anställda. Upphandlingar ska sträva efter att garantera konkurrens på lika villkor.

När ett oseriöst företag lägger ett lågt vinnande anbud på en nivå som det långsiktigt inte är möjligt att konkurrera med om leverantören betalar för branschen skäliga löner, skatter, avgifter och en normal vinst, slås de seriösa företagen ut, eller tvingas börja fuska de också. Varje år förlorar det offentliga stora inkomster på grund av skattefusk. Kampan mot svartarbete är en uppgift som angår alla - även kommunen som upphandlare.

Stockholms stad upphandlar varje år varor och tjänster för cirka 10 miljarder kronor. Hur dessa skattemedel används har en avgörande betydelse varför det offentliga som aktör i detta avseende kan påverka marknaden i positiv bemärkelse för att förbättra förhållandena i samhället.

Staden kan ta sitt ansvar för personalens anställningsförhållanden hos leverantörer genom att ställa krav i samband med upphandlingar. För att passa den svenska arbetsmarknaden anser jag att dessa krav bör ställas med utgångspunkt i kollektivavtalen, lämpligen enligt den så kallade "Vita jobb-modell" som har prövats framgångsrikt av staden.

2004 genomfördes en undersökning som visade att personal som återgått i kommunal tjänst och jämför med hur de hade det i enskild verksamhet är i huvudsak mer nöjda med allt i den kommunala verksamheten de återgått till. Särskilt gäller det arbetsmiljön, anställningstryggheten och möjligheten till vidareutbildning. Det är därför viktigt att det i den nya policyn redogörs för hur staden i samband med övergång till annan driftsform kan säkerställa att medarbetarnas situation inte försämras. Det är också viktigt att det finns en reell meddelarfrihet även i de verksamheter som bedrivs på entreprenad.

2005 fattade kommunfullmäktige beslut om att samtliga verksamheter skall tillämpa en antidiskrimineringsklausul vid upphandlingar av varor och tjänster. En sådan klausul ger staden rätt att häva avtal med entreprenörer som bryter mot gällande diskrimineringslagstiftning. Syftet är att markera att diskriminering inte accepteras och att säkerställa att skattemedel inte kommer företag och andra organisationer till del om de bryter mot diskrimineringslagstiftningen. Avsikten är att förmå leverantörer att vidta åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering. Som ett led i stadens anti-diskrimineringsarbete anser vi att det är väldigt värdefullt att skyldigheten att tillämpa den tidigare anti-diskrimineringsklausulen finns kvar.

Just nu är ett förslag till en ny men betydligt sämre anti-diskrimineringsklausul på remiss i staden. Kravet på att leverantören ser till att även underleverantörer tillämpar antidiskrimineringsklausulen är borta liksom möjligheten till vite vid brott mot antidiskrimineringslagarna.

Vi har naturligtvis ett ansvar för att se till att skattepengar används effektivt, men också för att se till att fattiga människor i andra länder inte exploateras och utnyttjas i vårt namn. Rättvisemärkt/Fairtrade är en etisk märkning som garanterar konsumenten att de mänskliga rättigheterna har varit i fokus under varans framtagning. Kriterierna för Rättvisemärkt utgår från de grundläggande ILO konventionerna som i sin tur stärker FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. Rättvisemärkt bidrar till att arbetare och odlare får skäligt betalt för det arbete de utför, att barnarbete motverkas, att organisationsrätten främjas, att diskriminering på grund av kön, tro eller hudfärg motverkas samt att ekologiskt odlande uppmuntras. Vi anser att möjligheten att ställa krav på rättvisemärkning bör undersökas i den nya upphandlingspolicyn.

Vi anser också att staden ska fortsätta det viktiga arbetet med att ställa miljökrav vid upphandlingar. Miljökraven som ställs ska syfta till att uppnå kraven i stadens miljöprogram.

Genom att ställa miljökrav och sociala krav vid stadens upphandlingar kan staden upphandlingar bli ett kraftfullt redskap för att driva på mot ekologisk hållbarhet och en socialt rättvis utveckling. De nya policyerna den borgerliga majoriteten fattat beslut om visar på en klar ambitionsminskning jämfört med den politik vi drev under den förra mandatperioden, både vad gäller sociala krav och miljöhänsyn.

*Reservation* anfördes av Inger Stark (v) med hänvisning till sitt förslag till beslut i enlighet med följande

1. Utbildningsnämnden godkänner delvis förvaltningens förslag till svar på remiss.
2. Därutöver vill vi framföra följande:

Centralupphandling av ramavtal inom avtalsområden som berör många nämnder av typen försörjningsupphandlingar ger stora möjligheter att använda stadens upphandling som hävstång för en hållbar social, ekonomisk och miljömässig utveckling. Det gynnar ansvarstagandet som ett led i en progressiv näringspolitik från stadens sida. Vi avstyrker däremot att servicenämnden ska få ansvaret att upphandla ramavtal, eftersom nämnden leds av en tjänstemannastyrelse och politisk insyn därmed saknas när det gäller att fastställa förfrågningsunderlag och godkänna anbudsgivare.

Däremot ser vi positivt på centralupphandling av el, bilar, drivmedel, livsmedel och andra områden där staden genom sin storlek på ett av-görande sätt kan bidra till att förbättra miljön. All upphandling ska därför successivt anpassas inom ramen för vårt rättvisa miljöutrymme.

Sociala krav och krav på etiska avtalsvillkor ska också ingå i förfrågningsunderlagen liksom att ILO:s åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet följs. Staden ska i alla upphandlingar verka för en god arbetsmiljö och rimliga anställningsvillkor för personalen enligt den under förra mandatperioden testade "Vita jobb-modellen".

Den tidigare antidiskrimineringsklausulen ska återinföras och tillämpas i all upphandling, vilket bland annat innebär att även underleverantörer omfattas av klausulen. Så är inte fallet i den klausul som föreslås av majoriteten. Det är allvarligt eftersom staden riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar. Krav på en klausul som garanterar anställda i privata företag samma meddelarfrihet som finns i offentliga företag ska vara en självklar del i alla upphandlingar som staden gör. En sådan klausul om meddelarfrihet används redan av Gävleborgs läns landsting.

Många upphandlingar kräver stora byråkratiska och ekonomiska insatser och medför även störningar i verksamheten, omstruktureringskostnader och ekonomiska risker i samband med överklaganden. Staden måste därför som lärande organisation alltid utvärdera varje upphandling och väga de totalekonomiska vinsterna mot förluster i andra avseenden. Sist men inte minst måste uppföljningen av avtalsvillkoren förbättras kraftigt och staden bör därför inrätta en kontrollfunktion och ta fram anvisningar som stöd i uppföljningsarbetet.

## **Äldrenämnden**

*Reservation* anfördes av Leif Rönngren m.fl. (s) och Muhjde Rashid (v) med hänvisning till sitt gemensamma förslag till beslut enligt följande

Äldrenämnden godkänner delvis förvaltningens förslag till svar på remiss.  
Äldrenämnden beslutar att därutöver framföra följande.

Centralupphandling av ramavtal inom avtalsområden som berör många nämnder ger stora möjligheter att använda stadens upphandling som hävstång för en hållbar social, ekonomisk och miljömässig utveckling. Det gynnar ansvarstagande företag och kan ses som ett led i en progressiv näringspolitik från stadens sida.

Vi tar självklart avstånd från den centralupphandling av vård- och omsorgsboenden som majoriteten planerar att genomföra. Upphandling av entreprenader inom denna sektor är förödande för kontinuiteten för de äldre och ska inte förekomma inom dessa områden.

Däremot ser vi positivt på centralupphandling av el, bilar, drivmedel, livsmedel och andra områden där staden genom sin storlek på ett avgörande sätt kan bidra till att förbättra miljön. All upphandling ska därför successivt anpassas inom ramen för vårt rättvisa miljöutrymme.

Sociala krav och krav på etiska avtalsvillkor ska också ingå i förfrågningsunderlagen liksom att ILO:s åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet följs. Staden ska i alla upphandlingar verka för en god arbetsmiljö och rimliga anställningsvillkor för personalen enligt den under förra mandatperioden testade ”Vita jobb-modellen”.

Den tidigare antidiskrimineringsklausulen ska återinföras och tillämpas i all upphandling, vilket bland annat innebär att även underleverantörer omfattas av klausulen. Så är inte fallet i den klausul som föreslås av majoriteten. Det är allvarligt eftersom staden riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Krav på en klausul som garanterar anställda i privata företag samma meddelarfrihet som finns i offentliga företag ska vara en självklar del i alla upphandlingar som staden gör. En sådan klausul om meddelarfrihet används redan av Gävleborgs läns landsting.

Många upphandlingar kräver stora byråkratiska och ekonomiska insatser och medför även störningar i verksamheten, omstruktureringskostnader och ekonomiska risker i samband med överklaganden. Staden måste därför som lärande organisation alltid utvärdera varje upphandling och väga de totalekonomiska vinsterna mot förluster i andra avseenden.

Sist men inte minst måste uppföljningen av avtalsvillkoren förbättras kraftigt och staden bör därför inrätta en kontrollfunktion och ta fram anvisningar som stöd i uppföljningsarbetet.

*Reservation* anfördes av Eivor Karlsson (mp) med hänvisning till sitt förslag till beslut enligt följande

Äldrenämnden godkänner delvis förvaltningens förslag till beslut. Därutöver ska följande beaktas vid upphandling

Central upphandling av ramavtal kan vara något positivt. Det finns dock problem med upphandling av den omfattning av stadens verksamheter som nu föreslås. Stadsdelsnämndernas möjligheter till inflytande begränsas.

Upphandling av äldreomsorg är extra känslig eftersom en icke kvalificerad entreprenör kan åstadkomma stor skada. Nya utförare kan påverka kontinuiteten för de äldre. Därför måste upphandlingen göras med största omsorg och med hänsyn till de äldres situation.

Entreprenörer som tidigare misskött sig bör inte vara aktuella för nya uppdrag.

Miljö, etiska och sociala krav ska styra val av avtalsområden för central upphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med, dubbfria, miljöbilar. Transporter ska följa EU/USA:s steg 1:s grundkrav. Entreprenö-

terna ska följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten.

Upphandlad kost bör vara näringsrik, välsmakande och, så långt som möjligt, ekologisk.

Krav på en klausul som garanterar anställda i privata företag samma meddelarfrihet som finns i offentliga företag ska vara en självklar del i alla upphandlingar som staden gör.

Den tidigare antidiskrimineringsklausulen ska återinföras och tillämpas i all upphandling, vilket bland annat innebär att även underleverantörer omfattas av klausulen. Utan en sådan klausul finns det risk för att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar. Servicenämnden får i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen.

Ingångna avtal ska hållas. Men erfarenheten visar att en del entreprenörer under avtalsperioden minskar sina personalinsatser. Staden måste bli bättre på att kontrollera att entreprenörerna gör sitt jobb enligt avtal. Uppföljningen av avtalsvillkoren måste förbättras och staden bör ta fram anvisningar som stöd för uppföljningsarbetet.

### **Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd**

*Reservation* anfördes av ledamöterna Lennart Pöppel och Sonja Mogert, tjänstgörande ersättarna Linnéa Björnstam och Lars-Göran Carlsson (alla s) samt ledamöterna Rosa Lundmark (v) och Jonas Eklund (mp) till förmån för det egna förslaget i enlighet med följande

1. Stadsdelsnämnden godkänner delvis förvaltningens förslag till svar på remiss.
- 2: Därutöver vill vi framföra följande.

Centralupphandling av ramavtal inom avtalsområden som berör många nämnder av typen försörjningsupphandlingar ger stora möjligheter att använda stadens upphandling som hävstång för en hållbar social, ekonomisk och miljömässig utveckling. Det gynnar ansvarstagande företag och kan ses som ett led i en progressiv näringspolitik från stadens sida.

Vi avstyrker däremot att servicenämnden ska få ansvaret att upphandla ramavtal, eftersom nämnden leds av en tjänstemannastyrelse och politisk insyn därmed saknas när det gäller att fastställa förfrågningsunderlag och godkänna anbudsgivare.

Vi ser positivt på centralupphandling av el, bilar, drivmedel, livsmedel och andra områden där staden genom sin storlek på ett avgörande sätt kan bidra till att förbättra miljön. All upphandling ska därför successivt anpassas inom ramen för vårt rättvisa miljöutrymme.

Sociala krav och krav på etiska avtalsvillkor ska också ingå i förfrågningsunderlagen liksom att ILO:s åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet följs. Staden ska i alla upphandlingar verka för en god arbetsmiljö och rimliga

anställningsvillkor för personalen enligt den under förra mandatperioden testade ”Vita jobb-modellen”. Den tidigare antidiskrimineringsklausulen ska återinföras och tillämpas i all upphandling, vilket bland annat innebär att även underleverantörer omfattas av klausulen. Så är inte fallet i den klausul som föreslås av majoriteten. Det är allvarligt eftersom staden riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Krav på en klausul som garanterar anställda i privata företag samma meddelarfrihet som finns i offentliga företag ska vara en självklar del i alla upphandlingar som staden gör. En sådan klausul om meddelarfrihet används redan av Gävleborgs läns landsting. Många upphandlingar kräver stora byråkratiska och ekonomiska insatser och medför även störningar i verksamheten, omstruktureringsskostnader och ekonomiska risker i samband med överklaganden. Staden måste därför som lärande organisation alltid utvärdera varje upphandling och väga de totalekonomiska vinsterna mot förluster i andra avseenden. Sist men inte minst måste uppföljningen av avtalsvillkoren förbättras kraftigt och staden bör därför inrätta en kontrollfunktion och ta fram anvisningar som stöd i uppföljningsarbetet.

## **Farsta stadsdelsnämnd**

*Reservation* anfördes av Louise Shaughnessy (mp) till förmån för eget förslag enligt följande

- Att delvis godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss  
Central upphandling av ramavtal
- Att Servicenämnden får i uppdrag att speciellt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen
- Att remissvaret ska kompletteras med följande:

Skäl för att använda centralupphandling är förutom administrativa vinster och enhetlighet också viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav och att entreprenören ska följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30% ekologisk.

Med centralupphandling ökar också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ges servicenämnden i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den



borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

### **Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd**

*Särskilt uttalande* gjordes av ledamoten Ylva Wahlström m.fl. (mp) med instämmande av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) och ledamoten Kjell Marténg m.fl. (v) enligt följande

Miljöpartiet ser med oro på utvecklingen mot alltmer centralisering av verksamheterna inom staden. Självklart kan det ibland finnas fördelar med centrala upphandlingar, och då ska det också vara möjligt att göra sådana upphandlingar, men det är heller inte självklart att så är fallet. En stadsdelsnämnd måste också kunna välja annorlunda lösningar för att kunna gå före i ett förändringsarbete och alltför stora strukturer riskerar att hämma utvecklingsmöjligheter snarare än att underlätta för verksamheterna.

### **Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd**

*Reservation* anfördes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s) mot beslutet med hänvisning till eget yrkande enligt följande

Stadsdelsnämnden godkänner delvis förvaltningens förslag som svar på remissen

Stadsdelsnämnden anför vidare

Vi tar självklart avstånd till den centralupphandling som majoriteten vill genomföra av vård- och omsorgsboenden och andra känsliga verksamheter.

Upphandling av äldreomsorg är extra känslig eftersom en icke kvalificerad entreprenör kan åstadkomma stor skada. Upphandlingen måste göras med största omsorg och med hänsyn till de äldres situation.

Kunskapen om verksamheterna finns på stadsdelarna . Vi anser därför att eventuella upphandlingar även genomförs på stadsdelarna.

Vem frågar de äldre och deras anhöriga om de är med på de förändringar som konkurrensupphandling innebär? Vem frågar de psykiskt funktionshindrade om en sådan förändring.

Förvaltningen skriver klokt och tydligt att stadsdelsförvaltningarna måste behålla sin upphandlingskompetens. Vi instämmer helt i detta och anser att om upphandling ska ske så ska den genomföras och avtal ska skrivas av den nämnd som sedan är ansvarig tillsynsnämnd.

Däremot ser vi positivt på centralupphandling av el, bilar, livsmedel, drivmedel och liknande områden.”

*Reservation* anfördes av ledamot Tomas Melin (mp) och ledamot Leif Larsson (v) mot beslutet enligt följande

- Att delvis godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss Central upphandling av ramavtal
- Att Servicenämnden får i uppdrag att speciellt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen
- Att remissvaret ska kompletteras med följande:

Skäl för att använda centralupphandling är förutom administrativa vinster och enhetlighet också viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav och att entreprenören följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30 % ekologisk.

Med centralupphandling ökar också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ges Servicenämnden i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.”

### **Kungsholmens stadsdelsnämnd**

*Reservation* anfördes av Håkan Wahlén m.fl (s), Reijo Kittilä (v) och Jakop Dalunde (mp) med hänvisning till sitt gemensamma förslag enligt följande

Stadsdelsnämnden avvisar stadsledningskontorets förslag till riktlinjer för centrala upphandlingar av ramavtal.

Stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

Förslaget går ut på en centralisering av beslutsfattandet och vill flytta alltmer beslutanderätt från stadsdelsnämnderna till stadsledningskontoret och centrala nämnder. Enligt stadsdelsnämnden är detta fel inriktning.

Riktlinjerna måste omarbetas utifrån att stadsdelsnämndernas rätt att agera självständigt inte begränsas samtidigt som det finns en central stödfunktion för stadsdelsnäm-

dernas egna och gemensamma upphandlingar. Tvingande centrala upphandlingar ska vara ett undantag och regeln stadsdelsnämndernas egna eller nämndgemensamma upphandlingar på lika villkor för deltagande stadsdelsnämnder.

Det finns flera nackdelar med upphandlingsinstrumentet i sig. Konsekvenserna blir ofta lägre kontinuitet, mindre synergieffekter samt lägre grad av demokratisk styrning och öppenhet. Stockholms stad är en mycket stor kund vilket gör det i stort sett omöjligt för mindre företag att delta i de centraliserade upphandlingar som staden genomför. Det blir även mycket svårt att ta hänsyn till varje nämnds särskilda behov. De upphandlingsspecialister som har hand om genomförande och uppföljning av de centrala upphandlingarna saknar oftast mera djupgående kunskap om de varor och tjänster som upphandlingarna avser vilket kan leda till oönskade resultat

## **Norrmalms stadsdelsnämnd**

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Jan Valeskog m.fl. (s) och ledamoten Hans Enroth (v) enligt följande

Att stadsdelsnämnden beslutar i enlighet med förvaltningens förslag.  
Att stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

Offentlig upphandling är ett av de verktyg som det politiska systemet hanterar för att uppnå övergripande politiska mål på andra områden. Stockholms stad handlar varor och tjänster för flera miljarder kronor varje år och är även landets största arbetsgivare. Speciellt när det rör stora volymupphandlingar av den typ som här är aktuella kan stadens krav på miljöprestanda hos levererade produkter och tjänster, och krav på icke-diskriminering hos upphandlade leverantörer, få stort genomslag på marknaden. Vi förutsätter därför att kommunstyrelsen kommer att utnyttja de möjligheter som den föreslagna centraliseringen erbjuder att ställa miljö- och antidiskrimineringskrav. Stockholms stad måste vid upphandling av tjänster och varor vara tydlig med att man inte accepterar att skattemedel går till företag som diskriminerar.

*Reservation* anfördes av Yildiz Kafkas (mp) enligt följande

1. delvis godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss, Central upphandling av ramavtal
2. servicenämnden får i uppdrag att speciellt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen
3. förorda att vid stadens centrala upphandlingar ställs tydliga miljö- och rättvisekrav
4. förorda att tydliga verktyg för kvalitetsgaranti och uppföljning av avtal tas fram
5. remissvaret ska kompletteras med följande:

Skälen för att använda central upphandling är förutom administrativa vinster och enhetlighet också att det är viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/ USA steg 1 grundkrav och att entreprenören ska följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30 % ekologisk.

Med centralupphandling ökar också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ges servicenämnden i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Förslaget som är utskickat från kommunfullmäktige innehåller en rad olika områden där centrala ramavtal föreslås. Förslagen är av en mycket skiftande karaktär och samtidigt anges det några förslag på riktlinjer till avsteg från de centrala ramavtalen. Om detta ska genomföras måste det finnas någon form av eget handlingsutrymme för nämnderna och förvaltningarna att göra inköp lokalt och anpassad efter den verksamhet som bedrivs. Om inte sådana möjligheter finns kan det bli en risk för fördröjning av verksamheterna samt att uppköpen inte till fullo är ändamålsenliga.

Det finns naturligtvis för- och nackdelar med centrala upphandlingar. Centrala ramavtal av bl.a. el, taxi och drivmedel är en klar fördel om detta kan göras i större mängder för ett bättre pris och samtidigt kunna ta hänsyn till miljö.

Vi är också undrande över om den borgerliga majoriteten har en konsekvent och långsiktig upphandlingsstrategi när den vid varje regimskifte ändrar sitt eget regelverk och sina tidigare beslut. Tills borgarna kom till makten år 1998 hade Stockholm en organisation, s.k. Stockholms Materialförsörjningsorganisation (MFO) som var en central upphandlingsenhet för stadens alla förvaltningar. Där kunde man ha en helhetssyn i stadens upphandlingar med tydlig miljöinriktning och tydliga miljökrav. En av de åtgärderna den borgerliga majoriteten gjorde var att lägga ned MFO, trots att den var en redan centraliserad organisation i en positiv mening, där bl.a. stadens miljöbilprojekt startades. Vi har nu haft en period med decentraliserade upphandlingar vilket nu ändras igen av borgarna till centraliserade. Vi kan bara stilla undra hur borgarna vill ha det? Det kanske skulle vara ett bättre sätt att både effektivisera och ställa högre miljökrav på stadens upphandlingar genom att förstärka och förbättra den gamla MFO, istället för att ersätta den med en sämre central organisation.

Om den nya centralupphandlingsorganisationen ska kunna mäta sig med den nedlagda MFO bör den åtminstone styras av en tydlig miljö- och rättvisestrategi.

## Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

*Reservation* anfördes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (s), samt Gunilla Bhur m.fl. (v) till förmån för eget beslut enligt följande

Att delvis godkänna förvaltningens förslag samt därutöver anför följande

Kortsiktigt kan en konkurrensutsatt upphandling leda till sänkta kostnader men det behöver inte alls göra det. Varje upphandling är också förknippad med en transaktionskostnad och omorganiseringskostnad. Samtidigt finns flera nackdelar med att lägga ut verksamheter i privata intressenters händer, bland annat blir ofta konsekvensen lägre kontinuitet, mindre synergieffekter samt lägre grad av demokratisk styrning och öppenhet.

Vi anser att upphandlingspolicyn ska reglera miljökrav vid upphandling, anti-diskriminering, meddelarfrihet och sociala hänsyn. Vi anser att detta är oerhört viktiga områden som nämns alldeles för lite i förslaget till upphandlingspolicy.

Syftet med såväl upphandlad som icke-upphandlad verksamhet som staden har ansvar för är givetvis att stadens invånare ska få bästa möjliga service och kvalitet till lägsta möjliga kostnad. Det är dock självklart inte en acceptabel effekt att kostnaderna sänks genom att personalens arbets- och anställningsförhållanden i entreprenaden är avsevärt sämre än de som erbjuds stadens anställda. Upphandlingar ska sträva efter att garantera konkurrens på lika villkor.

När ett oseriöst företag lägger ett lågt vinnande anbud på en nivå som det långsiktigt inte är möjligt att konkurrera med om leverantören betalar för branschen skäligen löner, skatter, avgifter och en normal vinst, slås de seriösa företagen ut, eller tvingas börja fuska de också. Varje år förlorar det offentliga stora inkomster på grund av skattefusk. Kampen mot svartarbete är en uppgift som angår alla - även kommunen som upphandlare.

Stockholms stad upphandlar varje år varor och tjänster för cirka 10 miljarder kronor. Hur dessa skattemedel används har en avgörande betydelse varför det offentliga som aktör i detta avseende kan påverka marknaden i positiv bemärkelse för att förbättra förhållandena i samhället.

Staden kan ta sitt ansvar för personalens anställningsförhållanden hos leverantörer genom att ställa krav i samband med upphandlingar. För att passa den svenska arbetsmarknaden anser jag att dessa krav bör ställas med utgångspunkt i kollektivavtalen, lämpligen enligt den så kallade "Vita jobb-modell" som har prövats framgångsrikt av staden.

2004 genomfördes en undersökning som visade att personal som återgått i kommunal tjänst och jämför med hur de hade det i enskild verksamhet är i huvudsak mer nöjda med allt i den kommunala verksamheten de återgått till. Särskilt gäller det arbetsmiljön,

anställningstryggheten och möjligheten till vidareutbildning. Det är därför viktigt att det i den nya policyn redogörs för hur staden i samband med övergång till annan driftsform kan säkerställa att medarbetarnas situation inte försämras. Det är också viktigt att det finns en reell meddelarfrihet även i de verksamheter som bedrivs på entreprenad.

2005 fattade kommunfullmäktige beslut om att samtliga verksamheter skall tillämpa en antidiskrimineringsklausul vid upphandlingar av varor och tjänster. En sådan klausul ger staden rätt att häva avtal med entreprenörer som bryter mot gällande diskrimineringslagstiftning. Syftet är att markera att diskriminering inte accepteras och att säkerställa att skattemedel inte kommer företag och andra organisationer till del om de bryter mot diskrimineringslagstiftningen. Avsikten är att förmå leverantörer att vidta åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering. Som ett led i stadens antidiskrimineringsarbete anser vi att det är väldigt värdefullt att skyldigheten att tillämpa den tidigare anti-diskrimineringsklausulen finns kvar.

Just nu är ett förslag till en ny men betydligt sämre anti-diskrimineringsklausul på remiss i staden. Kravet på att leverantören ser till att även underleverantörer tillämpar antidiskrimineringsklausulen är borta liksom möjligheten till vite vid brott mot anti-diskrimineringslagarna.

Vi har naturligtvis ett ansvar för att se till att skattepengar används effektivt, men också för att se till att fattiga människor i andra länder inte exploateras och utnyttjas i vårt namn. Rättvisemärkt/Fairtrade är en etisk märkning som garanterar konsumenten att de mänskliga rättigheterna har varit i fokus under varans framtagning. Kriterierna för Rättvisemärkt utgår från de grundläggande ILO- konventionerna som i sin tur stärker FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. Rättvisemärkt bidrar till att arbetare och odlare får skäligt betalt för det arbete de utför, att barnarbete motverkas, att organisationsrätten främjas, att diskriminering på grund av kön, tro eller hudfärg motverkas samt att ekologiskt odlande uppmuntras. Vi anser att möjligheten att ställa krav på rättvisemärkning bör undersökas i den nya upphandlingspolicyn.

Vi anser också att staden ska fortsätta det viktiga arbetet med att ställa miljökrav vid upphandlingar. Miljökraven som ställs ska syfta till att uppnå kraven i stadens miljöprogram.

Genom att ställa miljökrav och sociala krav vid stadens upphandlingar kan stadens upphandlingar bli ett kraftfullt redskap för att driva på mot ekologisk hållbarhet och en socialt rättvis utveckling. De nya policys den borgerliga majoriteten fattat beslut om visar på en klar ambitionsminskning jämfört med den politik vi drev under den förra mandatperioden, både vad gäller sociala krav och miljöhänsyn.

*Reservation* anfördes av Jakob Dencker m.fl. (mp) mot nämndens beslut till förmån för eget beslut enligt följande

|     |                                                                                                                     |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Att | delvis godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss för central upphandling av ramavtal                      |
| Att | servicenämnden får i uppdrag att speciellt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen              |
| Att | strikt miljö- och rättvisekrav ställs i upphandlingen                                                               |
| Att | stadsdelsnämnderna även fortsättningsvis får möjlighet att göra lokala upphandlingar i de fall det är mest lämpligt |
| Att | därutöver anföra                                                                                                    |

Förslaget som är utskickat från kommunfullmäktige innehåller en rad olika områden där centrala ramavtal föreslås. Förslagen är av en mycket skiftande karaktär och samtidigt anges det några förslag på riktlinjer till avsteg från de centrala ramavtalen. Om detta ska genomföras måste det finnas någon form av eget handlingsutrymme för nämnderna och förvaltningarna att göra inköp lokalt och anpassad efter den verksamhet som bedrivs. Om inte sådana möjligheter finns kan det bli en risk för fördyring av verksamheterna samt att uppköpen inte till fullo är ändamålsenliga.

#### Stödja lokala företag

Huruvida central upphandling ska ske bör avgöras från fall till fall. I vissa fall kanske det kan vara mycket positivt att en lokal upphandling sker, för att t ex ge möjlighet åt ett lokalt företag eller en lokal verksamhet, t ex ett kooperativ, att lägga bud på upphandlingen.

#### Miljökrav i upphandlingar

Oavsett om upphandlingen sker centralt eller lokalt ska miljökrav ställas. Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav och att entreprenören ska följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30% ekologisk.

#### Antidiskrimineringsklausul

Med centralupphandling skulle möjligen också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen kunna öka. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ges Servicenämnden i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

#### Rättvis handel

Vi har naturligtvis ett ansvar för att se till att skattepengar används effektivt, men också för att se till att fattiga människor i andra länder inte exploateras och utnyttjas i vårt namn. Rättvisemärkt/Fairtrade är en etisk märkning som garanterar konsumenten att de mänskliga rättigheterna har varit i fokus under varans framtagning. Kriterierna för

Rättvisemärkt utgår från de grundläggande ILO-konventionerna som i sin tur stärker FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. Rättvisemärkt bidrar till att arbetare och odlare får skäligt betalt för det arbete de utför, att barnarbete motverkas, att organisationsrätten främjas, att diskriminering på grund av kön, tro eller hudfärg motverkas samt att ekologiskt odlande uppmuntras. Vi anser att möjligheten att ställa krav på rättvisemärkning bör undersökas i den nya upphandlingspolicyn.

#### Några för- och nackdelar med central upphandling

Det finns naturligtvis för- och nackdelar med centrala upphandlingar. Centrala ramavtal av t ex el, taxi och drivmedel kan vara en klar fördel om detta kan göras i större mängder för ett bättre pris och samtidigt kunna ställa krav på produkter som är miljövänliga.

Däremot finns det risk att det blir svårare att få upphandlingar som uppfyller de enskilda nämndernas, t ex stadsdelsnämndernas behov.

Dessutom - om man p g a central upphandling kommer att upphandla större volymer, vad innebär det för mindre företags möjlighet att lägga anbud? Central upphandling måste göra att det blir större upphandlingsvolymer, vilket skulle göra det svårare för mindre företag att konkurrera.

I vissa fall kanske storskalsfördelar i en central upphandling kan vara viktiga, kanske att man kan pressa kommunens kostnader eller kanske minska den totala administrationen kring upphandlingen eller kanske underlätta bevakningen av efterlevnad av upphandlingskontrakten, t ex gällande antidiskrimineringsklausulerna eller miljökrav.

#### Tveksamma vinster med central upphandling?

Att centralisera inköp av exempelvis förbrukningsmateriel, litteratur, livsmedel, möbler och belysning, tidningar och tidskrifter tror vi inte ger några större ekonomiska vinster. Däremot finns stor risk för likriktning och utarmning av mångfald och positiva konsekvenser av att man tidigare kunnat profilera eller kundanpassa utbudet av dessa varor och tjänster.

Inte heller gynnas lokalproducerade varor och tjänster genom central upphandling och lokal kännedom om små intressanta och nytänkande leverantörer kommer att försvinna med detta system. Centralisering har provats förr med ofta negativa konsekvenser för alla parter.

I ärendet nämns inget om hur pris kommer att viktas mot andra kriterier i anbudsunderlagen så som miljökrav/policy, lättillgänglighet, organisation, kvalitet med mera vilket vi ser som en allvarlig brist.

#### Hur vill borgarna ha det?

Vi är också undrande över om den borgerliga majoriteten har en konsekvent och långsiktig upphandlingsstrategi när den vid varje regimskifte ändrar sitt eget regelverk och sina tidigare beslut. Tills borgarna kom till makten år 1998 hade Stockholm en organisation, s.k. Stockholms Materialförsörjningsorganisation (MFO) som var en central upphandlingsenhet för stadens alla förvaltningar. Där kunde man ha en helhetssyn i



stadens upphandlingar med tydlig miljöinriktning och tydliga miljökrav. En av de åtgärderna den borgerliga majoriteten gjorde var att lägga ned MFO, trots att den var en redan centraliserad organisation i en positiv mening, där bl.a. stadens miljöbilprojekt startades. Vi har nu haft en period med decentraliserade upphandlingar vilket nu ändras igen av borgarna till centraliserade. Vi kan bara stilla undra hur borgarna vill ha det? Det kanske skulle vara ett bättre sätt att både effektivisera och ställa högre miljökrav på stadens upphandlingar genom att förstärka och förbättra den gamla MFO, istället för att ersätta den med en sämre central organisation.

Om den nya centralupphandlingsorganisationen ska kunna mäta sig med den nedlagda MFO bör den åtminstone styras av en tydlig miljö- och rättvisestrategi.

#### Försvagning av stadsdelsnämnderna

Centraliseringen av upphandlingarna måste nog tyvärr ses som en del av en medveten strävan hos den borgerliga alliansen att försvaga decentraliseringen i Stockholm, att försvaga stadsdelsnämnderna, som är de politiska nämnder som finns närmast medborgarna.

Skolorna, gatudriften, snöröjningen, driften av torgytor och en betydande del av arbetsmarknadspengarna har redan förts bort från stadsdelsnämnderna och centraliserats. Tyvärr tar man med centraliserad upphandling bort ytterligare en del av stadsdelsnämndernas handlingsutrymme. Frågan är om borgarna med moderaterna i spetsen egentligen vill ha kvar stadsdelsnämnderna?

#### **Skarpnäcks stadsdelsnämnd**

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp) till förmån för gemensamt förslag till beslut enligt följande

|     |                                                                                            |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| Att | delvis godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss Central upphandling av ramavtal |
| Att | antidiskrimineringsklausulen skall återinföras                                             |
| Att | remissvaret ska kompletteras med följande:                                                 |

Skäl för att använda centralupphandling är förutom administrativa och ekonomiska fördelar och enhetlighet också viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Tidigare har en antidiskrimineringsklausul gällande både leverantörer och underleverantörer funnits men har av den borgerliga majoriteten i Kommunfullmäktige tagits bort. Den bör snarast återinföras och Servicenämnden ges i uppdrag att särskilt bevaka att den efterlevs. Det är allvarligt att vi riskerar att leverantörer och underleverantörer diskrimineras med skattebetalarnas pengar.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t.ex. innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav och att entreprenören och ev. underentreprenör följer vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30 % ekologisk.

Ett område som saknas i stadsledningskontorets förslag är låssmeder. Låsöppningar görs hos äldre och funktionsnedsatta som hamnat i en akut situation och där nycklar inte finns att tillgå genom anhöriga eller hemtjänst. Staden har idag ett centralt avtal och avrop sker. När avtalet skall förnyas bör upphandling av låssmeder ingå.”

## **Skärholmens stadsdelsnämnd**

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Margareta Johansson m.fl (v), Liliane Svensson m.fl. (s) enligt följande

Att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss.  
Att Därutöver anföras

Centralupphandling av ramavtal inom avtalsområden som berör många nämnder ger stora möjligheter att använda stadens upphandling som hävstång för en hållbar social, ekonomisk och miljömässig utveckling. Det gynnar ansvarstagande företag och kan ses som ett led i en progressiv näringspolitik från stadens sida.

Vi tar självklart avstånd från den centralupphandling av vård- och omsorgsboenden som majoriteten planerar att genomföra. Upphandling av entreprenader inom denna sektor är förödande för kontinuiteten för de äldre och ska inte förekomma inom dessa områden.

Däremot ser vi positivt på centralupphandling av el, bilar, drivmedel, livsmedel och andra områden där staden genom sin storlek på ett avgörande sätt kan bidra till att förbättra miljön. All upphandling ska därför successivt anpassas inom ramen för vårt rättvisa miljöutrymme.

Sociala krav och krav på etiska avtalsvillkor ska också ingå i förfrågningsunderlagen liksom att ILO:s åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet följs. Staden ska i alla upphandlingar verka för en god arbetsmiljö och rimliga anställningsvillkor för personalen enligt den under förra mandatperioden testade ”Vita jobb- modellen”.

Den tidigare antidiskrimineringsklausulen ska återinföras och tillämpas i all upphandling, vilket bland annat innebär att även underleverantörer omfattas av klausulen. Så är inte fallet i den klausul som föreslås av majoriteten. Det är allvarligt eftersom staden riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Krav på en klausul som garanterar anställda i privata företag samma meddelarfrihet som finns i offentliga företag ska vara en självklar del i alla upphandlingar som staden gör. En sådan klausul om meddelarfrihet används redan av Gävleborgs läns landsting.

Många upphandlingar kräver stora byråkratiska och ekonomiska insatser och medför även störningar i verksamheten, omstruktureringskostnader och ekonomiska risker i samband med överklaganden. Staden måste därför som lärande organisation alltid utvärdera varje upphandling och väga de totalekonomiska vinsterna mot förluster i andra avseenden.

Sist men inte minst måste uppföljningen av avtalsvillkoren förbättras kraftigt och staden bör därför inrätta en kontrollfunktion och ta fram anvisningar som stöd i uppföljningsarbetet.

*Reservation* anfördes av ledamoten Rebwar Hassan (mp) till förmån för eget förslag till beslut enligt följande

- Att delvis godkänna förvaltningens förslag som remissvar
- Att servicenämnden får i uppdrag att speciellt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen
- Att vid stadens centrala upphandlingar ställs tydliga om miljö- och rättvisekrav
- Att tydliga verktyg för kvalitetsgaranti och uppföljning av avtal tas fram
- Att därutöver anföras med följande:

Skälen för att använda central upphandling är förutom administrativa vinster och enhetlighet också att det är viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar. Upphandlad kost ska vara minst 30 % ekologisk.

Med centralupphandling ökar också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ges Servicenämnden i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Förslaget som är utskickat från kommunfullmäktige innehåller en rad olika områden där centrala ramavtal föreslås. Förslagen är av en mycket skiftande karaktär och samtidigt anges det några förslag på riktlinjer till avsteg från de centrala ramavtalen. Om detta ska genomföras måste det finnas någon form av eget handlingsutrymme för nämnderna och förvaltningarna att göra inköp lokalt och anpassad efter den verksamhet som bedrivs. Om inte sådana möjligheter finns kan det bli en risk för fördröjning av verksamheterna samt att uppköpen inte till fullo är ändamålsenliga.

Det finns naturligtvis för- och nackdelar med centrala upphandlingar. Centrala ramavtal av bl.a. el, taxi och drivmedel är en klar fördel om detta kan göras i större mängder för ett bättre pris och samtidigt kunna ta hänsyn till miljö.

Vi är också undrande över om den borgerliga majoriteten har en konsekvent och långsiktig upphandlingsstrategi när den vid varje regimskifte ändrar sitt eget regelverk och sina tidigare beslut.

Några år sedan hade Stockholm en organisation, s.k. Stockholms Materialförsörjningsorganisation (MFO) som var en central upphandlingsenhet för stadens alla förvaltningar. Där kunde man ha en helhetssyn i stadens upphandlingar med tydlig miljöinriktning och tydliga miljökrav. En av de åtgärderna den borgerliga majoriteten gjorde var att lägga ned MFO, trots att den var en redan centraliserad organisation i en positiv mening, där bl.a. stadens miljöbilprojekt startades. Vi har nu haft en period med decentraliserade upphandlingar vilket nu ändras igen av borgarna till centraliserade. Vi kan bara stilla undra hur borgarna vill ha det? Det kanske skulle vara ett bättre sätt att både effektivisera och ställa högre miljökrav på stadens upphandlingar genom att förstärka och förbättra den gamla MFO, istället för att ersätta den med en sämre central organisation.

## **Spånga-Tensta stadsdelsnämnd**

*Särskilt uttalande* gjordes av Ann-Katrin Åslund (fp), Ole-Jörgen Persson m.fl. (m) och Gabriel Dison (kd) enligt följande

Vi instämmer i förvaltningens förslag till remiss svar. Vi vill också påtala vikten av att avtalen utformas så att även mindre företag har möjlighet att lämna anbud.

*Reservation* anfördes av ledamöterna Rune Olofsson (s), Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v), Ornina Younan (s), Eva Andersson (s), och tjänstgörande ersättaren Azad Hassan (s), enligt följande.

|     |                                                                                                          |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Att | delvis godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss Central upphandling av ramavtal               |
| Att | Stockholm stad på central nivå speciellt ska bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen |
| Att | remissvaret ska kompletteras med följande:                                                               |

Skäl för att använda centralupphandling är förutom administrativa vinster och enhetlighet också viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för en centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav och att entreprenören följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30% ekologisk.

Med centralupphandling ökar också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ska Stockholm stad på central nivå särskilt bevaka avtalstrohet gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausulen även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattepengar.

Krav på en klausul som garanterar anställda i privata företag samma meddelarfrihet som finns i offentliga företag ska vara en självklar del i alla upphandlingar som staden gör. En sådan klausul om meddelarfrihet används redan av Gävleborgs läns landsting.

### **Södermalms stadsdelsnämnd**

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Maria Palme m.fl. (s) samt tjänstgörande ersättarna Anders Källhed (mp) och Heinz Spira (v) till förmån för eget förslag till beslut enligt följande

Att att i huvudsak bifalla förvaltningen förslag till beslut samt att därutöver anför

I den föreliggande remissen föreslås det att de varor och tjänster som utgör stöd för kärnverksamheten i nämnder ska upphandlas centralt. Det kan finnas en ekonomisk samt en samverkansfördel i detta. Södermalms stadsdelsnämnd vill dock även framhålla att

1. Småföretagens chanser bör bevakas och gagnas i ramavtalen till de centrala upphandlingarna för att på sådant sätt öka företagsmångfalden och förstärka konkurrensen.

Sänkta ambitionsnivåer beträffande arbetsrätt och miljö i upphandlingskriterierna menade man skulle gynna småföretagen i konkurrensen om att vinna upphandlingarna. Än så länge synes ändringarna dock mest ha gagnat de stora företagen som nu har kunnat sänka sina ambitioner på dessa områden.

Södermalms stadsdelsnämnd anser därför att småföretagens möjligheter att konkurrera bör bevakas och stärkas vid de centrala upphandlingarna. Vi menar att detta skulle öka företagsmångfalden i staden och i förlängningen därmed förstärka konkurrensen.

## 2. Ramavtalen bör lägga större vikt vid miljöaspekten

I Stockholm finns det nu en samsyn bland stadens medborgare för ett miljömedvetet handlande och en omsorg för miljön. I handhavandet av skattebetalarnas pengar är det därför av vikt att upphandlingarna speglar denna miljömedvetenhet. Södermalms stadsdelsnämnd menar därför att miljöaspekten bör tillmätas stor vikt i ramavtalen till de centrala upphandlingarna.

## Älvsjö stadsdelsnämnd

*Reservation* anfördes av Majvi Andersson m fl (s) med hänvisning till eget förslag enligt följande

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutar att till viss del godkänna förvaltningens förslag samt att därutöver anförä följande.

Förslaget med centralupphandling innebär att allt ansvar för anskaffning av varor och/eller tjänster överförs från stadens nämnder lokalt till kommunfullmäktige centralt. Förslaget innebär en stark centralisering och fråntar den lokala nämnden möjligheten till självbestämmande över sin verksamhet. Förfarandet med central upphandling blir tvingande för nämnderna. Vi kan inte se annat än att det är ytterligare ett förslag som avlövar stadsdelsnämnderna och begränsar den lokala demokratin och påverkansmöjligheten.

Det kan finnas varor och tjänster där samordningsvinsterna är så stora att det är uppenbart fördelaktigt att ha central och gemensam upphandling. Det skulle självklart vara fördelaktigare att undersöka möjligheten att ta fram sådana uppgifter i stället för att raskt och utan prut införa tvingande pålagor och förbud till självbestämmande för stadsdelsnämnderna.

Som ett av skälen till förslaget anför i remissen ekonomiska fördelar. Kortsiktigt kan centraliserade upphandlingar leda till sänkta kostnader men det behöver inte alls göra det. Varje upphandling är förknippad med transaktionskostnader och kostnader för omorganisering. Samtidigt finns flera nackdelar med att lägga ut verksamheter i privata intressenters händer, bland annat blir ofta konsekvensen lägre kontinuitet, mindre samordningseffekter samt lägre grad av demokratisk styrning och öppenhet.

Syftet med såväl upphandlad som icke-upphandlad verksamhet som staden har ansvar för, är givetvis att stadens invånare ska få bästa möjliga service och kvalitet till rimliga kostnader. Det är dock självklart inte en acceptabel effekt att kostnaderna sänks genom att personalens arbets- och anställningsförhållanden i entreprenaden är avsevärt sämre än de som erbjuds stadens anställda. Upphandlingar ska sträva efter att garantera konkurrens på lika villkor. Krav om tillräckligt med personal för att ge kvalitetsmässigt

god vård, omsorg och service i stadens olika verksamheter ska finnas med vid alla upphandlingar.

Vi anser att miljökrav, antidiskriminering, meddelarfrihet och sociala hänsyn ska regleras i upphandlingskraven. Detta är oerhört viktiga krav som vi återigen vill lyfta fram eftersom det nämns alldeles för lite om dem i stadens upphandlingspolicy.

Vid upphandling kan inte hänsyn tas endast till priset. När ett företag lägger ett lågt anbud på en nivå som det långsiktigt inte är möjligt att konkurrera med ifall leverantören betalar för branschen skäliga löner, betalar skatter och avgifter, och tar ut en normal vinst, måste kommunen helt enkelt dra öronen åt sej. Annars är risken stor att de seriösa företagen slås ut alternativt tvingas börja fuska för att klara konkurrensen. Varje år förlorar det offentliga stora inkomster på grund av skattefusk. Kampen mot svartarbete är en uppgift som angår alla och i hög grad även kommunen som upphandlare. En upphandlar staden varje år varor och tjänster för ca 10 miljarder kronor. Hur dessa skattemedel används har en avgörande betydelse. Det offentliga som aktör i detta avseende kan påverka marknaden i positiv bemärkelse för att förbättra förhållandena i samhället.

Staden ska ta sitt ansvar för personalens anställningsförhållanden hos leverantörer genom att ställa krav i samband med upphandlingar. För att passa den svenska arbetsmarknaden anser vi att dessa krav bör ställas med utgångspunkt i kollektivavtalen, lämpligen enligt den så kallade "Vita jobb- modell" som har prövats framgångsrikt av staden.

Det finns undersökningar som visar att personal som har möjlighet att jämföra arbetet i kommunal tjänst och i enskild verksamhet i huvudsak är mer nöjda med allt i den kommunala verksamheten. Särskilt gäller det arbetsmiljön, anställningstryggheten och möjligheten till vidareutbildning. Det är därför viktigt att i upphandlingssituationer ställa krav som kan säkerställa att berörda medarbetares situation inte försämras. Det är också viktigt att det finns en reell meddelarfrihet även i de verksamheter som bedrivs på entreprenad.

2005 fattade kommunfullmäktige beslut om att samtliga verksamheter skall tillämpa en antidiskrimineringsklausul vid upphandlingar av varor och tjänster. En sådan klausul ger staden rätt att häva avtal med entreprenörer som bryter mot gällande diskrimineringslagstiftning. Syftet är att markera att diskriminering inte accepteras och att säkerställa att skattemedel inte kommer företag och andra organisationer till del om de bryter mot diskrimineringslagstiftningen. Avsikten är att förmå leverantörer att vidta åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering. Som ett led i stadens antidiskrimineringsarbete anser vi att det är väldigt värdefullt att skyldigheten att tillämpa den tidigare antidiskrimineringsklausulen ska finnas med i avtalet som fattas vid all upphandling. Likaså ska kravet på att leverantören ser till att även underleverantörer tillämpar antidiskrimineringsklausulen finnas med liksom möjligheten att kräva vite vid brott mot antidiskrimineringslagen.

Skattepengar ska används effektivt men vi har också ett ansvar för att se till att märkt/Fairtrade är en etisk märkning som garanterar konsumenten att de mänskliga rättigheterna har varit i fokus under varans framtagning. Kriterierna för Rättvisemärkt utgår från de grundläggande ILO-konventionerna som i sin tur stärker FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. Rättvisemärkt bidrar till att arbetare och odlare får skäligt betalt för det arbete de utför, att barnarbete motverkas, att organisationsrätten främjas, att diskriminering på grund av kön, tro eller hudfärg motverkas samt att ekologiskt odlande uppmuntras. Vi anser att möjligheten att ställa krav på rättvisemärkning bör finnas med i upphandlingsavtalen.

Vi anser också att staden ska ställa miljökrav vid upphandlingar. Miljökraven som ställs ska syfta till att uppnå kraven i stadens miljöprogram. Genom att ställa miljökrav och sociala krav vid stadens upphandlingar kan stadens upphandlingar bli ett kraftfullt redskap för att driva på mot ekologisk hållbarhet och en socialt rättvis utveckling. De nya policys den borgerliga majoriteten fattat beslut om visar tyvärr på en klar ambitionsminskning jämfört med den politik som drevs av s, v och mp under den förra mandatperioden, både vad gäller sociala krav och miljöhänsyn.

*Reservation* anfördes av ledamoten Maj-Len Eklund (v) mot nämndens beslut med hänvisning till eget förslag enligt följande

Stadsdelsnämnden godkänner delvis förvaltningens förslag till svar på remiss. Samt därutöver framföra följande.

Centralupphandling av ramavtal inom avtalsområden som berör många nämnder av typen försörjningsupphandlingar ger stora möjligheter att använda stadens upphandling som hävstång för en hållbar social, ekonomisk och miljömässig utveckling. Det gynnar ansvarstagande företag och kan ses som ett led i en progressiv näringspolitik från stadens sida.

Vänsterpartiet avstyrker däremot att servicenämnden ska få ansvaret att upphandla ramavtal, eftersom nämnden leds av en tjänstemannastyrelse och politisk insyn därmed saknas när det gäller att fastställa förfrågningsunderlag och godkänna anbudsgivare.

Vi tar självklart avstånd från den centralupphandling av vård- och omsorgsboenden som majoriteten planerar att genomföra. Upphandling av entreprenader inom denna sektor är förödande för kontinuiteten för de äldre och ska inte förekomma inom dessa områden.

Däremot ser vi positivt på centralupphandling av el, bilar, drivmedel, livsmedel och andra områden där staden genom sin storlek på ett avgörande sätt kan bidra till att förbättra miljön. All upphandling ska därför successivt anpassas inom ramen för vårt rättvisa miljöutrymme.

Sociala krav och krav på etiska avtalsvillkor ska också ingå i förfrågningsunderlagen liksom att ILO:s åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetsli-



vet följs. Staden ska i alla upphandlingar verka för en god arbetsmiljö och rimliga anställningsvillkor för personalen enligt den under förra mandatperioden testade ”Vita jobb-modellen”. Den tidigare anti-diskrimineringsklausulen ska återinföras och tillämpas i all upphandling, vilket bland annat innebär att även underleverantörer omfattas av klausulen. Så är inte fallet i den klausul som föreslås av majoriteten. Det är allvarligt eftersom staden riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Krav på en klausul som garanterar anställda i privata företag samma meddelarfrihet som finns i offentliga företag ska vara en självklar del i alla upphandlingar som staden gör. En sådan klausul om meddelarfrihet används redan av Gävleborgs läns landsting.

Många upphandlingar kräver stora byråkratiska och ekonomiska insatser och medför även störningar i verksamheten, omstrukturingskostnader och ekonomiska risker i samband med överklaganden. Staden måste därför som lärande organisation alltid utvärdera varje upphandling och väga de totalekonomiska vinsterna mot förluster i andra avseenden. Sist men inte minst måste uppföljningen av avtalsvillkoren förbättras kraftigt och staden bör därför inrätta en kontrollfunktion och ta fram anvisningar som stöd i uppföljningsarbetet.

*Reservation* anfördes av ledamoten Kenneth Rönquist (mp) mot nämndens beslut enligt följande

|     |                                                                                                         |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Att | delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut                                                      |
| Att | Service-nämnden får i uppdrag att speciellt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen |
| Att | därutöver anför följande:                                                                               |

Skäl för att använda centralupphandling är förutom administrativa vinster och enhetlighet också viktigt för ett sammanhållet, effektivt arbete för miljö och antidiskriminering.

Miljökrav och sociala krav ska styra val av avtalsområden för centralupphandling. Miljökrav ska t ex innehålla krav på att transporter av varor och personal görs med miljöbilar (enligt Stockholms stads definition), att fordon som används inte ska ha dubbdäck, att transporter ska följa EU/USA steg 1 grundkrav och att entreprenören följa vad som gäller i Stockholms stads miljöprogram för kemiska produkter i verksamheten. Upphandlad kost ska vara minst 30% ekologisk.

Med centralupphandling ökar också möjligheten att kontrollera avtalstrohet när det gäller antidiskrimineringsklausulen. Bevakningen av antidiskrimineringsklausulens efterlevnad bland leverantörer och underleverantörer har tidigare varit bristfällig. Därför ges Service-nämnden i uppdrag att särskilt bevaka avtalstroheten gällande antidiskrimineringsklausulen. Det kräver också att antidiskrimineringsklausul även gäller underleverantörer, vilket inte är fallet med den antidiskrimineringsklausul som den borgerliga majoriteten nu inför. Det är allvarligt att vi riskerar att underleverantörer diskriminerar med skattebetalarnas pengar.

Förslagen är av en mycket skiftande karaktär och samtidigt anges det några förslag på riktlinjer till avsteg från de centrala ramavtalen. Om detta ska genomföras måste det finnas någon form av eget handlingsutrymme för nämnderna och förvaltningarna att göra inköp lokalt och anpassad efter den verksamhet som bedrivs. Om inte sådana möjligheter finns kan det bli en risk för fördyring av verksamheterna samt att uppköpen inte till fullo är ändamålsenliga.